

Diktatörlük ve Demokrasi, ve Komünizme Sosyalist Geçiş

05.09.2014 • Bob Avakian'ın Yazıları • Yeni Komünizm

Editörün Notu: Bu konuşma *Revolutionary Worker* gazetesinin 22 Ağustos 2004 tarihli 1250.ci sayısı ile birlikte bölüm bölüm İspanyolca ve İngilizce olarak yayınlanmıştır.

... Önce bir kısa açıklamaya gönderme yapmak istiyorum - aslında benim yayınlanmamış yazışmalarımın bir parçası olan ve demokrasi üzerine daha önce yayınlanmamış üç cümlem, kısa bir süre önce RW'de yayımlandı.[ÇN]

Şu anda elimde yok, ancak bu açıklamanın özünü hatırladığımı sanıyorum. İlk olarak, *derin sınıfsal bölünmelerin ve toplumsal eşitsizliklerin damgasını vurduğu bir dünyada -demokrasinin sınıfsal doğası ve hangi sınıfa hizmet ettiğinden bahsetmeden- "demokrasiden" bahsetmek anlamsızdır ve çok daha kötüdür.* İkinci olarak, *derinlemesine sömürü ve baskı ilişkilerinin hakim olduğu, böylesine bölünmüş bir toplumda "herkese demokrasi" ya da "saf demokrasi" gibi şeyler söz konusu olamaz.* Her zaman bir sınıfın ya da diğerinin hakimiyeti söz konusudur; hangi sınıf iktidar sahibi ise, yalnız bu iktidarı zorla uygulamakla kalmaz, aynı zamanda kendi hakimiyetine ve çıkarlarına hizmet eden türden bir demokrasiyi uygular, yüceltir ve kabulünü teşvike çalışır. Bu böyle olduğuna göre, üçüncü nokta ve meselenin esası, hangi sınıfın, hangi yolla iktidarda olduğu ve onun bu iktidar sahipliğinin, kökleri derinlerde yatan sömürü ve baskı ilişkilerini korumak ve güçlendirmeye mi yoksa bu ilişkileri kökten söküp atmaya ve en sonunda tümüyle ortadan kaldırmaya mı hizmet ettiğidir.

Şimdi, bununla bağlı olarak ortaya çıkan birinci soru - ve bu tür konular popüler kültürde ve benzer ortamlarda çoğunlukla tersinden sunulduğu ve çarpıtıldığı için, onlara dolaysız olarak seslenmek gerekir, soru şudur: Demokrasi Nedir? Bakalım, "krasi" bir yönetim biçimine ve

“demos” da halka atıfta bulunmaktadır. Demek ki teknik olarak halkın yönetimi anlamına gelir. Ve Grek toplumundan günümüzü dek tarihe bakarsak, demokrasi aslında, gerçek yönetici olan insanların safları içinde uygulanmıştır. Şimdiki toplum için olduğu gibi bu demokrasinin belirli bazı yanlarının genel halka uygulanan biçimsel işlemlerinin ve yapılarının var oluşu da mümkündür. Ancak, öz olarak, uygulamada demokrasi -toplumu yönetme hakkı ve toplumun yönünü belirlemeye gerçekten katılım hakkı- yönetici sınıfın saflarına ve ona hizmet edenlere aittir.

Bu antik Yunan ve Roma için doğrudur, örneğin *Demokrasi: Neden Daha İyisini Yapamayalım ki?* adlı kitabımda belirttiğim gibi bu toplumlar kölecilik üzerine kurulmuştu. Halkın çoğu - demokrasiye atıfta yapıldığı zaman, halkın çoğunluğu bu demokrasiden dışlanmıştı. Onlar kölelerdi, vatandaş değillerdi ve onların toplumun yönünün belirlenmesinde oynayacakları hiçbir rol yoktu. Ve bu gerçek çağdaş burjuva demokratik toplum için de geçerlidir; burada da siyasi karar verme süreci yığınların uzağında ve üzerinde yer almaktadır ve onların rolü bir tür komediye indirgenmiştir; en çoğu, toplumu yöneten seçkin sınıfın safları içindeki çatışmalara tabi olmak kaydıyla bir tali rol oynamalarına izin verilir.

Ve bu durum demokrasinin doğası icabı böyledir. Demokrasi aslında bir diktatörlüktür, özü açısından bir diktatörlüktür. Ve zaten açıklığa kavuşturmamız gereken bir başka kavram da bu

diktatörlük kavramıdır. Çünkü diktatörlük denildiğinde Kruşçev'in nasıl Birleşmiş Milletler'de ayağa kalkıp, bu güne dek yanlış tasfir edilip çarpıtıla gelmiş o malum açıklamayı yaptığı ve "Sizi gömeceğiz" dediği ve ayakkabısını BM kürsüsüne vurması akla getirilir. Bu geçmişte, 50'li yıllardaydı. Ya da hani Charlie Chaplin'in bir kürenin etrafında dans ettiği filmde - Hitler üzerine ilginç vurguları olan güzel bir filmi vardı, "Modern Zamanlar" mıydı, neydi adı? [Dinleyicilerden: "Büyük Diktatör"] Evet, "Büyük Diktatör"dü. Kürenin etrafında dans ediyordu. Zihinlerdeki diktatör imajı odur işte, veya şöyle karanlık karakterli ve karanlık muammalara büründürülmüş bir figür, biraz kaçık bir tiran ve kaçıklığı nedeniyle milyonlarca insanın ölümüne keyfi olarak karar veren biri.

Bunun gibi yüzeysel bazı yönler işaret edilmesi mümkün, ancak bir Hitler üzerine konuşurken bile gerçekten de onun gibilerinin ve olan bitenin özü bu değildir. Hitler, olağanüstü koşullardaki Alman emperyalizminin bir temsilcisiydi ve temel olarak dünyada Alman emperyalizminin konumunu güçlendirmeye çalışıyordu, sonuç itibarıyla de başarısızlıkla noktalanmış bir tarzda... Bu, onun Alman egemen sınıfının geri kalanının çoğundan farklı özgün bir ideoloji izlemediği ya da Yahudilerin kitlesel soykırımı gibi tarihte öne çıkan aşırı özel uygulamalar yapmadığı anlamına gelmiyor. Bunlar gerçek olaylardır. Bunlar basitçe "emperyalizmin normal işleyişi" değildir; emperyalizmin normal işleyişinin yeterince dayanılmaz olmasına ve her yıl milyonlarca, on milyonlarca insanın öldürülmesine yol açmasına karşın, bu böyledir. Bu durum, en aşırıya taşınmış en grotesk biçimlere bürünmüş emperyalizmdir. Ancak yine de bu aynı temel sistemdir. Bu yalnız bir kişinin kendi kaçıklığını yaşama arzusundan kaynaklanan bir sonuç değildir. Aslında Hitler, iktidara gelişinde ve amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmasında bayağı kıvrak zekalıdır. Belki kaçık bir yönü de vardır, ancak bu durum meselenin özü değildir, ve diktatörlük birinin ayağa kalkıp ayakkabısıyla Birleşmiş Milletler kürsüsünü dövmesiyle ya da keçileri kaçırmış olmasıyla izaha gelir bir mesele değildir.

...

Ancak, daha genel bir bakışa geri dönersek, özgüllükleri ne olursa olsun diktatörlük -ayakkabını kürsüye vurmak, tek adam yönetimi ya da hatasız lider düşüncesi, vb.- ile ilgili değildir.

Diktatörlük özünde bir grubun ve özellikle bir sınıfın toplum üzerindeki

hakimiyetidir. Bunun anlamı o sınıfın, yalnız o toplumun ekonomisi üzerinde değil, Marksist deyişle o toplumun ekonomik temeli üzerinde değil, o ekonomik temel üzerinde yükselen üstyapı, başka bir deyişle siyaset, ideoloji ve kültür üzerinde de tekel sahibi olmasıdır. O sınıfın özgül olarak siyasi iktidarı tekeline alması; özellikle de ve en yoğun ifadesiyle, silahlı kuvvetleri ve özgül vurgusuyla “meşru” sayılan silahlı güç kullanma yetki ve hakkını kendi tekeline almış olmasıdır.

Bir başka deyişle, bu topluma baktığınızda -ben bunu savunmuyorum, yalnız bir örnek olarak veriyorum- biri gidip, bir silah ele geçirip bir insana vahşice davranan bir aynasız vuracak olsa, kendini derhal cinayet suçuyla hüküm giydirilmenin karşısında bulur. Bunun sorusu bile olmaz. Ne var ki, ne zaman polis birini katletse çok sayıda şahit olsa bile, neler olduğu konusunda şüphe olmasa da neredeyse asla bir aynasızın tutuklandığı ve yargılandığını göremezsiniz. Kitlese öfke ve tepkiler sonucu böyle bir yargılanma zor bela gündeme getirilse bile, neredeyse her davada aynasızlar “haklı olarak ölüme sebebiyet verme” gerekçesiyle aklanır. Neden? Çünkü polis ve silahlı kuvvetler, egemen sınıfın kendi çıkarlarına hizmet eden ve bu çıkarları koruyan silahlı kuvvet tekeline ve özellikle onların “meşru” silahlı güç üzerindeki tekeline temsil eder.

Onların her gün, bazen en acımasız ve grotesk ceberrutluk biçimlerinde uygulanan şiddeti ve gücü, toplumun bütün işleyişiyle, siyasi iktidar aracılığıyla, eğitim sistemi ve halkın zihnini kendi doktrinleriyle şekillendirmeleriyle ve dünyaya belirli bir şekilde bakış için eğiten tüm araçlarla meşrulaştırılır. Bu, kendi tabirleriyle “meşru”, “ zorunlu” zor kullanımıdır, “haklı olarak ölüme sebebiyet verme”dir. Buna karşın, devlet tarafından, en azından egemen sınıf çıkarları için uygulanmayan her şiddet ise tanımı gereği ve toplumun tüm işleyen mekanizmaları ve propaganda gereği olarak “haksız”, gayr-ı meşru şiddet sayılır.

Bu, gerçekte bir diktatörlük olan onların toplum üzerindeki hakimiyetlerinin tezahürüdür. Yüceltilen tek lider olmanız gerekmez. Bu bir sınıfın egemenliğidir. Bu gizlenebilir. Bizim yaşadığımız tipteki bir toplum koşullarında da çoğu kez bu egemenliğin gizlenmesi daha değerlidir. Ama ne var ki, somut olarak incelendiğinde ve derinlemesine bakıldığında ekonomiye hakim olan, ekonomiyi tekeline almış olan, aynı sınıftan insanların siyasi iktidarı da

tekeline aldığını görürsünüz. Onlar yalnız gelirin içinden en büyük payı almakla kalmazlar, aynı zamanda mülk olarak zenginliğin ve üretim araçlarında zenginliğinin içinde de en büyük paya sahip olanlardır; fabrikalara, bankalara, sigorta şirketlerine sahip olanlardır. Bunlar üzerinde hakim olanlar aynı zamanda siyasi süreçler ve siyasi iktidar üzerinde de hakimiyet kurarlar - ve yoğunlaşmış bir biçimde toplumun belirli biçim ve işlevlerini koruma görevini yerine getiren silahlı kuvvet meselesinde de hakimiyet kurarlar. Bu nihai olarak onların çıkarlarına hizmet icrasında kullanılır. Ve bunu yerine getirmezse, politik yetkileri kullananları yerinden etmek ve bunu yapacakları yerine koymak için harekete geçerler.

Böyle bir sisteme girildiğinde ona hizmet etmekten başka bir yere, sonuca varılamaz. Altında yatan ekonomik sistemin işleyişini değiştiremezsiniz ve politik kurumlarının ve yapılarının ekonomik alt yapının işleyişine uygun çalışmasını değiştiremezsiniz. Bunu yapmaya kalkışırsanız, toplumu tümüyle kaosa sürüklersiniz.

Bunun üzerine bir düşünün. İşi olup olmasına bakılmasızın her insanın yemek yeme hakkı olduğunu [kahkahalar] belirten bir yasa çıkardığınızı ve halka basitçe şunu söylediğinizi farzedelim: ‘Yemek yeme hakkın var. Bir gelir elde ederek yiyecek alamıyorsan şayet, git ve dükkandan ihtiyacın olanı al!’ [kahkahalar] Şimdi, geri çekilip bir bakarsanız, insanların karınlarını doyurma hakkının olması gayette doğru, akla uygundur. Şu lanet olası sistem onlara bir iş veremiyorsa, neden bunun sonucuna halk katlansın ki? Ancak bu prensibi uygulayamazsınız. Hakim sınıflar belirli şeyleri -sosyal yardım ve işsizlik sigortası- yapabilirler, ancak siz bu ilkeyi uygulamaya koyamazsınız. Bu toplumu, her koşulda halkın yemek yeme hakkı olduğu ilkesi ile birlikte işletemezsiniz.

Yani siyaset ve ideoloji üst yapısında, ekonomik temele ve ekonominin işleyişine kökten ters düşen birşeyler yapmaya yeltenirseniz, kaos yaratırsınız. Ve bunu yapmaya kalkışırsanız, şayet sistemin kendi işleyişi o zamana dek zaten sizi çoktan içine çekip yanına katıp kendine yeterince benzetmemiş ise henüz, o vakit sizi ezip gömecektir. Bu durum geçmişte defalarca yaşanmıştır. Siyasi yapının içine girince, bu başa gelen bir tür “iyi geçinmek için birlikte yürümek gerek” durumu değildir bu mesele, çok daha temel bir niteliği vardır. Gerçektir bu. Kongre’ye giderseniz, onun komitelerle falan düzenlenmiş bir yapısı vardır. Bir şeyler yapmak istiyorsan uzlaşmalar yapmak zorunda kalırsın. Bunların hepsi gerçektir. Ancak bunlardan daha

temele inen şey sistemin bir işleyişinin olduğudur ve buna uygun davranmazsan, sistem seni çığneyip bir köşeye atar. Ya da tez elden sen o sisteme uygun davranmanın ne demek olduğunu öğrenirsiniz.

Yani, bu öz olarak bir diktatörlüktür. Bu bir diktatörlüktür ve siyasi yönetim altta yatan ekonominin işleyişini ve ilişkilerini yansıtır ve ona hizmet eder. Ve bu kavranması gereken çok önemli bir noktadır. Sanırım *Sahte Komünizm Öldü, Yaşasın Gerçek Komünizm* adlı kitapta, soyut ekonomi diye bir şey olmadığını ve sırf ekonomi işletme diye insanların soyut bir faaliyetleri olmadığını göstermiştim. Bir ekonomi, şu ya da bu türden özgül bir birikim sürecini - servet üretiminin ve birikimi sürecini - yansıtan üretim ilişkileri sisteminden oluşur. Bu topluma bir bakın. İnsanlar çok belirli üretim ilişkilerine girmektedir. Onların bu ilişkilerinin tipini seçme olanakları yoktur, bu ilişkilere uyum sağlamak zorundadırlar.

Belirli bir bilginiz varsa, belirli bazı bilgi ve becerileri kazanmayı başarmışsanız belirli türden iş bulabilirsiniz. Bilgi ve beceri kazanmayı başaramamışsanız ya da bunu başarmanız engellenmişse, bir başka türden iş bulabilirsiniz ya da hiç iş bulamayabilirsiniz ve yaşamak için ne iş çevirebiliyorsanız ona razı olursunuz. Üçkağıtçılık yapmayı, gangsterliği belki meslek edirsiniz, yaşamınızı sürdürebilmek için artık ne elinizden geliyorsa onu öğrenirsiniz. Belki böylesi bir yaşam tarzı olur sizinkisi ve bunu yaparken, burjuvaziye de taklitle heveslenebilirsiniz. Bunlar halkın arasında süregittiği müşahede edilen şeylerdir. Ama niye? Çünkü onlar için ekonomiye katılım yolu, başkası için servet üretmek için sömürülmek olan üretim ilişkilerine girmektir ya da ekonominin normal işleyişinin sınırları içinde yaşamlarını sürdürmemektir de ondan. Ve işsizlik uzun sürüp yardım kesilirse ya da yardımla yaşamlarını sürdüremezlerse ya da benzer bir durumda yaşamak için başka yollar bulmaları gerekir, aksi takdirde öleceklerdir. Sokağa düşerler, evsiz kalırlar, hastalanırlar ve ölürlər; çocukları da benzer çileleri çeker ve belki onlar da hastalanıp ölür.

Neden? Çünkü bu toplumda üretim araçlarına sahip olan insanlar vardır ve bu temelde yaşamak istiyorsanız şu ya da bu biçimde onlar için çalışmanız gerekir ve ekonomik sürecin işleyişinin şurasında ya da burasında yer almanız gerekir. Daha önce söylediğim gibi belirli bir öğretim almışsan, bir beceri ya da eğitim kazanmışsan belirli konumlara gelebilirsin - aslında

günümüzde, süregiden küreselleşme ve “taşaronlaştırma” ile bunlar da güvencede değildir ve işsiz kalabilirsin – on beş yıl çalışmış olsan dahi bir yerde, bir anda kışına tekmeyle kendini kaldırımda bulabilirsin. Yine de belirli bir konuma, yani ekonominin genel işleyişi içinde belirli bir üretim ilişkisine girersin. Ya da seni karlı olarak sömürecek bir yol bulamadıkları için bu ilişkiye de giremezsin, dışlanırsın. Seni yirmi yıl sömürürler – South Central LA[ÇN] yerleşimli bir otomobil fabrikasında yirmi beş yıl çalışırsın ve yeni bir teknoloji uygulamaya başladıkları için ve/veya üretimi Meksika’ya, Brezilya’ya ya da bir başka yere kaydardıkları için bir anda işsiz kalabilirsin.

Yani soyut bir ekonomi yoktur. Her ekonomi bir toplumsal ilişkiler, üretim ilişkileri kümesidir ve insanların yaşamak için karşılarında buldukları bu ekonomide, bu mevcut olanın haricinde ilişkileri seçme olanakları yoktur. Bu ilişkiler tarihsel olarak evrimleşmiş üretim sistemleridir. Kimse onları seçemez. Hatta burjuvazi bile onları seçemez. Şanslılarsa ve servet içinde doğmuşlarsa ya da alavere dalavere ile, gangsterlikle ya da servete ulaşmak için yaptıkları herneydiyse, onun sonucunda ekonomiyi yönetebilirler ve diğer insanların sömürsünden yararlanabilirler, ancak ekonominin nasıl işlediğini ve ekonominin genel işleyişi içinde insanların girdiği ilişkileri onlar bile seçemezler.

Ve doğal olarak bütün bunlar bizden gizlidir. Öyle görünüyor ki – orta sınıftan gelme yetişme çağında olan ve giysilerin mağazalarda kendiliğinden bitip ortaya çıktığını düşünebilen gençlerin mevcut olduğu da bir gerçek. [kahkahalar] Ya da, manavda her zaman gıda maddelerinin mevcut bulunacağını farzedebilen epeyce insan da var. Ve aslında bunların temininin gerçekleşme biçimi halktan gizlidir, yalnız ABD içindeki üretim ilişkilerini değil, işleyişinde ve ilişkilerinde milyonlarca, yüz milyonlarca ve hatta milyarlarca insanın birbiriyle ilişki kurması demek olan tüm uluslararası üretim ve değişim sistemini gerekli kılar – bunların tümü halktan gizlidir. Bunu bulmak için derinlere inmek gerekir. Marx’a başvurmanız ve bunun gerçekte nasıl çalıştığını öğrenmeniz gerekir.

Hayli vakit önce demek lazım artık Marx bir açıklama yapmıştı, hatırladığım kadarıyla 1850’lerdeydi, sanırım Joseph Weydemeyer isimli birine yazdığı bir mektupta demişti; *“Sınıfların varlığını keşfetmek ya da farklı sınıfların anatomisini çözümleme ve hatta aralarındaki sınıf*

mücadelesini ortaya koyma onuru bana ait değildir. Benim yeni olarak yaptığım, sınıfların varlığının, sadece toplumda üretimin gelişmesinin belirli tarihsel dönemlerine denk düştüğünü; ve uzlaşmaz sınıf ilişkilerinden doğan sınıf mücadelesinin en sonunda proleter devrime ve proletaryanın yönetimine, proletarya diktatörlüğüne yol açacağını; ve proletarya diktatörlüğünün sadece nihai sınıfsız topluma bir geçiş dönemi olduğunu göstermek olmuştur.”

Bu çok ilginç ve önemli bir açıklamadır, çünkü onun dediği, üretim sistemlerinin tarihsel bir evrimleşmeyle gelişip ortaya çıktığıdır ve de halkın elindeki teknolojisinin gelişiminin belli bir seviyesinde ve ellerindekini kullanmak için kendilerini örgütlenme biçiminin belirli bir noktasında sınıfların ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Bir başka deyişle, belirli bir noktada, bir çok karmaşık süreçler içinden geçerek, toplumun entellektüel yaşamına hakim olan ve temel üretim araçlarının ve yaşam için gerekli olan maddelerin dağıtımının denetimine hakim olan bir grup insanın ortaya çıktığını söylemektedir. Bu noktadan sonra onlar, birbirini izleyerek gelişen ve değişen ekonomi biçimleri içinden geçerken, yaşamın temel gereksinimleri ve bu temelde elde edilen her şey üzerinde denetim tekeline onlar ellerinde tutarken, herkesi de kendileri için çalışmaya zorlayabilmişlerdir. Toplumun yeterli üretim yapmaya başladığı belirli bir noktada bazı insanlar özgürleşmişlerdir, ya da yaşamın temel gereksinimleri için günlük mücadele sürdürmek gerekliliğinden kurtaran bir konumu elde etmişlerdir, ve artık siyasi olaylara, düşüncelerle çalışmaya, kültürü ve genel anlamda entellektüellerin yaptığı tüm işlerle uğraşmaya başlamışlardır. Ve genel olarak söylendiğinde, ekonomiye hakim olan sınıf özgürleşen sınıf olmuştur, kendine hizmet eden temsilciler olacaktır, ki yaşamın temel gereksinimlerinin üretimi ve dağıtımı için günlük mücadeleden özgürleştirilmiş vaziyette bunlar diğer alanlarla uğraşmaya başlasınlar.

Marx'ın işaret ettiği buydu. Ve bunun ardından o, en sonunda, bu sürecin gerektirdiği karmaşık ve farklı gelişmelerden geçerek – o işin özüne iniyordu, ama bu aşırı basitleştirilebilecek bir şey değildir; yani bu, koreografisi kesin olarak belirli bir adım, ardından bir başka adım atılan bir eski feodal minuet dansı gibi değildir; tüm dünya çapında farklı biçimler altında bir arada yürüyen çok karmaşık ve farklı süreçlerdir – ama belirli bir noktada insanlığın gelişimi ve toplum belirli bir aşamaya ulaşır ve üretimi çok toplumsallaşmış biçimde yürüten bir sınıf ortaya çıkar. Bir başka deyişle, üretim sistemi bir grup insanın yalıtılmış eylemlerde bulunması değildir. Ne

de büyük çiftliklerde insanların köle olarak, o çiftliğe zincirlerle bağlı olarak çalışmasıdır. Ya da ABD'nin Güney'inde olduğu gibi İç Savaş'tan yaklaşık yüz yıl sonra bile, yani 1950 ve 60'larda, genel olarak vatandaşlık hakları hareketine bağlanan değişimler yaşanmadan öncesine kadar geçen dönüm boyunca, Siyah insan yığınları ve çok sayıda fakir beyaz, kurtulamadıkları bir borç batağı ile onları yerinde kalmaya zorlayan yasalar ve terör üstyapısının bileşimiyle yaratılmış zincirlerle tarım çiftliklerine bağlı kalmışlardır. Ancak en sonunda, tüm bunlardan geçtikten sonra, insanların kelimenin tam anlamıyla bir yere bağlı olamadıkları ne de kendi küçük üretim araçlarıyla kendileri için ayrı ayrı çalışmadıkları farklı bir sistem ortaya çıktı. (Küçük üretim hala sürmektedir; böyle çalışan zanaatkarları hala bulabilirsiniz, örneğin bir heykeltıraş kendi küçük makineleri ve malzemeleri ile heykel üretmek için çalışır - bu hala sürmektedir ve özellikle Üçüncü Dünya'da hala çok sayıda şey, yaşam için zorunlu olan şeyler bile bu şekilde üretilir.) Ancak ağır basan biçimde olan, yaşam için gerekli olan şeylerin (ve lüks maddelerin) kitlesel üretimidir; bunları üretmek için binlerce insan birlikte ve bir bütün gibi çalışır ve hiç kimse gerçekte ürünün tümünü üretmez.

Bu insanın toplumsal gelişiminde ve özellikle ekonominin doğasında çok belirgin bir değişimdir. Bu üretim ve değişim çok yüksek düzeyde toplumsallaşmıştır. Ve bugün bu daha da ilerlemiştir. Günümüzde bunu bilgisayarlar ve "tam zamanında" üretimleriyle yapmaktalar. Nesnelere dünyanın farklı bölgelerinde üretiliyor ve bir başka yerde birleştiriliyor. Bu yüksek düzeyde toplumsallaşmıştır. Bir kişinin bir araba yapıp, "Tamam, bunu ben yaptım; bu benimdir ve binip, sürer gidebilirim" demesine burada yer yoktur. Bunun yerine, bir başkası için çalışırsınız ve bu sadece tek kişi değildir, bir toplu yapı ve milyarlarla ölçülen servetin birleşik sermayesi için çalışırsınız.

İşte bu Marx'ın keşfettiği şeydir. Yüksek düzeyde toplumsallaşmış üretim, ama kapitalist diye adlandırılan az sayıda insandan oluşan sınıfın çok özel el koyuşu. Ama bu çelişkide sistemin altüst edilmesinin temeli yatmaktadır; toplumsallaşmış üretimi sürdüren sınıf bu çelişkinin ve sonuçlarının bilincine varınca, kendine bu bilinci getiren öncü parti tarafından yönetilerek ayağa kalkar, müttefiklerini çevresine toplar ve en sonunda sistemi devirir; ve uzun ve karmaşık bir süreç boyunca, toplumsal olarak üretilmiş şeylere elkonuşu da toplumsallaştırarak bu çelişkiyi çözer; ve böyle üretilen ürünleri, özel sermayenin birikiminin dayatmalarına göre değil, giderek

artan ölçüde halkın ihtiyaçlarına göre dağıtır.

Bu bizim nihail amacımızdır. Böyle bir toplumda, bir kapitalist toplumda, herkese gerçekten eşit olarak iktidar veren bir siyasi süreci bulabilir misiniz? Bunu olanaksız kılan tüm şeyleri bir düşünün. Bu ekonomi hakkında tüm halk nasıl karar oluşturabilir ve tüm bu servetin üretildiği ve biriktirildiği temel yollarla çelişkiye düşmeden bu yapılabilir mi? Buna, “siyasi olarak izin verilse” bile tüm yaşamlarını bu tür çalışma içinde harcamış insanlar, nasıl bütün bu konularda bilgili kararlar alabilir?

Barbara Ehrenreich'in *Beş On Kuruşa Muhtaçlar* adlı kitabını yeni okudum. Kendisi, elle yapılan hizmetlerde çalışmaya karar vermiş bir entellektüeldir. Garson olarak, sonra insanların evini temizlemek için “günübirlik kiralık temizlikçi” sunan şirketlerden birinde ve Walmart'ta çalıştı. [ABD'nin her şey satan ünlü bir süpermarket zinciri -Ç.N.] Aldığı ücret nedeniyle nasıl bir süre arabasında ya da içine girmek bile istemeyeceğiniz motel odalarında yaşamak zorunda kaldığını anlatıyor. Bir entellektüel olan kadın, çalıştıktan sonra eve geldiğinde kendini nasıl okuyamayacak kadar yorgun ve bitkin hissettiğini anlatıyor. Bu bizi, benim en başta değindiğim noktaya geri götürüyor.

Onlara dayatılan tüm siyasi sınırlamaları kaldırırsanız bile bu konumdaki insanlar karar verme sürecine nasıl eşit olarak katılabilir? Bu olanaksızdır. En başta değindiğim kısa bir süre önce yazdığım üç tümcede belirttiğim budur - belirgin sınıf ayrımları ve toplumsal eşitsizliklerle belirlenen bir toplumda, demokrasinin sınıf içeriğini ve onun kime hizmet ettiğini incelemeden demokrasi üzerine konuşmak, en hafif tabiriyle, anlamsızdır.

Her cinsten boş zamanı olan birileri, tüm sürecin - bu süreç yalnız bir ülkeyi değil tüm dünyayı içine katan bir süreçtir - tepesinde otururken herkesin eşit temelde katıldığı bir demokrasi olabilir mi? Bu insanlar, bir benzetme yaparsak, besin zincirinin en tepesinde oturmakta ve aşağıdan yukarıya kadar diğerlerinin ürettiklerini yemektir. Nasıl diğerleri onlarla eşit olarak katılabilir? Bu olanaksızdır. Doğal olarak bu insanlar siyasi olaylara ve toplumun yönelimi üzerine karar almaya hakim olacaklardır ve bu egemenliklerini onları ilk başta bu konuma getiren sistemi sürekli kılmak için kullanacaklardır. Bu bir diktatörlüktür. Diktatörlük bir sınıfın ya da diğerinin toplum üzerinde egemen olması; bu egemenliği siyasi yapılar ve en sonunda silahlı kuvvetlerle, silahlı kuvvetler tekeliyle ve “meşru” silahlı kuvvetlerle desteklemesi ve

uygulamasıdır. Diktatörlük işte budur.

Bunu bir kez anladın mı, gerçekte bu toplumda bir diktatörlük olduğunu görürsün; demokrasi biçimi içine gizlenmiş ve onun aracılığıyla işleyen bir diktatörlük, bir başka deyişle herkesin biçimsel olarak eşit görüldüğü, ancak gerçek durumun bundan çok uzak olduğu bir burjuva diktatörlüğü. Güya herkes yasalar karşısında eşittir: Mahkemeye gittiğinde, zengin de fakir de olsan, güya aynı haklara sahipsin. Tabii gerçekte böyle değildir. Avukat tutmaya kimin gücü yeter, kimin yetmez? OJ Simpson davasının gerçek dersi, onun suçlu mu suçsuz mu olduğu bir yana, onun “rüyaların takımı” diye adlandırdığı avukatlar ekibi üzerine konuşan insanların ima ettiği şey değildi. O, birkaç milyon dolar harcadı. Bu arada, devlet de ondan daha fazla para harcadı. Gerçek ders, bir kişinin şu ya da bu yolla haksız bir avantaj sağlaması değildir. Gerçek ders, devletin elindeki para ve kaynaklara karşı duramayacakları için; yetkilerle donanmış ve bir “hale” ile kutsanmış devletle karşı karşıya oldukları için halk yığınlarının böyle bir durumda hiçbir şansının olmadığıdır.

Gerçek ders budur. Orada bile yasa karşısında gerçekte eşit değilsiniz. Üstelik, mahkemeye çıktınız mı sizin toplumsal statünüzün ayrı bir yeri, anlamı vardır. Nasıl giyindiğiniz, nasıl görüldüğünüz, nasıl konuştuğunuz, dişlerinizin inci gibi olup olmaması, tüm bunlar mahkemeye çıktığınızda önemlidir. Bir hakimin karşısına çıkarsınız; o büyük olasılıkla daha önce savcılık yapmıştır ve belirli bir sınıfın insanlarıyla ilişkilidir ve o, farklı insanlara farklı bakar, hem de çok farklı bakar. Yani, bu düzeyde bile mahkeme salonuna girdiğinizde eşit değilsinizdir. Toplumdaki muazzam ırkçılığı ve böyle bir toplumda onunla bağlı olarak ortaya çıkanları bir yana bırakırsak - ve tabii ki bunları bir yana bırakamayız, ama yine de bunların ötesinde bile toplumun her alanına, sizin yaptığınız her işe yansıyan diğer toplumsal bölünmeler vardır. Bundan da öte, edebiyatta uzun süredir işaret edildiği gibi herkesin gereksinimleri farklıdır. Zengin insanlar besin maddeleri çalmazlar. Onlar, işlerini kaybedip, yaşayabilmek için birilerini soymak zorunda kalmazlar. Ve onlar suç içinde yaşamayı öğrenmezler, çünkü buna mecbur kalmazlar, çünkü sistem onlara tüm gereksinimlerini temin edecek tarzda çalışmaktadır.

Yani, yasalar önünde tüm bu açılardan da eşit değilsiniz. Bu bir diktatörlüktür: İşin daha da temelinde yasalar, bir kez daha, ekonomik sistemi ve ona hizmet eden, onunla denk düşen siyasi hakimiyeti yansıtır. Ben, “ Herkesin yemek yeme hakkı vardır - açsan git ve ne

gerekirse al" diyen bir yasa çıkartılamayacağını bu nedenle söyledim.

...

Yani, bu diktatörlüktür. Ve gerçekte tüm demokrasiler bir diktatörlüğün parçasıdır ve onun bir ifadesidir; en temel anlamda diktatörlük bir sınıfın ya da diğerinin egemenliğidir. Sosyalizm altında yığınlarla insan için gelişmiş demokrasi bile -buna daha iyi ve daha kapsamlı bir ifade kazandırmayı öğrenmek zorundayız- sosyalizm altında yığınlarla insan için gelişmiş demokrasi bile proletarya diktatörlüğünün, toplum üzerinde proletarya hakimiyetinin bir parçasıdır ve onsuz var olamaz. Bu devlet iktidarı olmadan, siyasi hakimiyet olmadan halk kitleleri bugünkünden farklı haklara sahip olamaz. Bir başka deyişle, en temel konulara gelindiğinde onların hiçbir hakkı olamaz.

...

Yani diktatörlüğün bir parçası olmayan bir demokrasi biçimi yoktur. Mesele şudur: Nasıl bir diktatörlük, nasıl bir siyasi iktidar ve hangi sınıf tarafından, hangi amaçlar için, hangi sonucu elde etmek için, hangi nitelikte bir toplumu mevcut hale getirmek için ve nasıl bir dünya? Ve hayır, biz, "amaç, aracı haklı kılar" tekerlemesine inanmıyoruz - bize sürekli bunu yakıştıran o suçlamalara ve çarpıtmalara rağmen buna inanmıyoruz. Biz, amaçları başarmak için işe yarayan her şey haklıdır diyen pragmatik fikir yürütme tarzına ya da enstrümantalist/araçsalcı mantığın seviyesine düşmeyi reddetiyoruz - ki bu, toplumu yönetme meselesinde bizim sınıfımızın deneyiminin, daha derinden inceleyip değerlendirerek ders çıkartmak zorunda olduğumuz olumsuz yanlarından biridir. Yöntem ve araçlarınız, amaçlarınızla çelişiyorsa, aslında onlar sizin yapmaya çalıştıklarınızı yıkar ve sonuçta siz bambaşka bir şey için çalışmış olursunuz; o şey, kendini yeni olarak adlandırırsa da yine bildiğimiz o eski aynı şeydir.

Yani, araçlarımızın amaçlarımızla tutarlı bir uyum arzetmesi gerekir ve yöntemlerimizin de en temel anlamda amaçlarımızla tutarlı olması, onlardan kaynaklanması ve onlara hizmet etmesi gerekir. Şimdi, bazı durumlarda bunda da çelişkiler vardır. Mao'nun dediği gibi, savaşın ortadan kalkmasının savunucularıyız, ancak savaşları sona erdirmek için bir devrimci savaş vermemiz zorludur. Tabii bazı insanlar bunu anlayamaz. Ancak bu anlaşılabilir bir şeydir, çünkü bir şeyi

ortadan kaldırmak için onun altında yatan nedenleri ortadan kaldırmanız gerekir. Yani, halkı sömürerek ve baskı altında tutarak yaşayan ve kendi hakimiyetini her türlü gerici yıkım ve zorbalıkla, tam adıyla söylersek savaşa sürdüren bir sistemi ortadan kaldırmak için devrim yapmak zorunludur. Daha bunun gibi çok çelişki vardır. Biz, bir sınıfın ötekisinin üzerinde egemen olduğu diktatörlükleri ortadan kaldırmayı amaçlıyoruz. Bunun ilerisine geçmek istiyoruz. Ancak bunun ötesine geçebilmek için onun içinden geçmek zorundayız.

Yani kısacası, yığınla insanın sonsuza kadar ifadeye sığmaz baskı ve sömürü biçimlerine maruz kalmasını istemiyorsanız, var olduğu biçimiyle devleti, sömürü ve baskı ilişkilerini sürdüren bu devleti, yıkmak zorundasınız ve yerine bu sürece uygun olan ve bu ilişkileri ortadan kaldırma sürecine hizmet eden yeni bir yönetim ve hakimiyet biçimini kurmanız gereklidir.

Şimdi, rastgele herhangi bir aracı kullanamazsınız diyen ilkemize - hani amaçlar eski araçları haklı kılmaz diyen ilkeye - geri dönersek, bu sömürü ve baskı ilişkilerini kökten söküp atma sürecine gerçekten hizmet eden bir diktatörlük, daha önceki sınıf hakimiyetlerinin hepsinden , daha önceki diktatörlük tiplerinden çok daha farklı kökten farklı olmak zorundadır. Yani, tüm bu eski sınıf hakimiyeti biçimleriyle ya da diktatörlüklerle ortak bir yönü olmasına, bir sınıfın hakimiyetini temsil etmesine ve o sınıfı temsil eden silahlı iktidar tarafından uygulanmasına karşın, bu diktatörlük ne anlama geldiği ve ne yaptığı bakımından onlardan çok büyük ölçüde ve kökten farklı olmalıdır.

Birincisi, en temel düzeyde proletarya diktatörlüğü, proletaryanın çıkarlarını temsil eden iktidar yönetimi, toplumu yönetmeye ve onu dönüştürmenin farklı yönlerine mutlaka geniş halk kitlelerinin katılımını sağlamalıdır. Bu dönüşüm kısa erimli bir iş değildir, var oluşuyla yeni toplum biçimine doğru sağladığınız ilerlemeleri kendi mevcut oluşlarıyla bile geriletten eşitsizlikleri ortadan kaldıracak uzun ve meşakkatli bir süreçtir. O eşitsizlikler her şeyi geri çeker ve eski eşitsizlik, baskı ve sömürü ilişkilerini yeniden dayatır. Yani bu, proletarya diktatörlüğü altında çözmeniz gereken çok çetrefilli ve yakıcı bir çelişkidir.

Sorun, sömürücülerin hakimiyetinin herhangi bir biçimi altında halk yığınlarının elde etmesi asla mümkün olmayan formel haklar ve eşitlikleri kitlelere sadece tanımaktan ibaret değildir, aynı zamanda halk yığınlarının gerçekten devlet işleri ve toplumun yönelimiyle ilgilenmeyi kendi

meselesi sayma, onlar üzerinde etkileme ve belirleyici rol oynama hakkına ve imkanına, ayrıca - devletten bağımsız ve bazı yönlerden devlete muhalif siyasi eylem de içinde olmak üzere (bu konuya daha sonra değineceğim) - her tür siyasi eylem yürütmek için örgütlenme hakkına sahip olma ve kullanma sorunu vardır.

Bundan da daha temelde yatan, proletarya diktatörlüğü, kendini güçlendirirken ve amaçlarını gerçekleştirmek için mücadeleyi yükseltirken bile yönelimi ve eylemine, kendini ortadan kaldırma nihai amacı rehberlik etmelidir. Ve bu, haliyle, bir başka kızışik, keskin çelişkidir, çünkü proletarya diktatörlüğü altında sizin şunu yapmanız gerekir ya da sizin bunu yapmanız gerekir dendiğinde, bu “siz” kimdir? Bu çok yakıcı bir çelişkidir. Yani, buradaki “siz” basitçe proletaryanın, öncüsü olarak en yoğun biçimde örgütlenmiş siyasi liderliği midir? Ya da “siz” bu süreçten geçerken değişmek zorunda mıdır? “Siz” giderek artan sayıda kitleleri işin içine katmak zorunda mı? Ve dünya çapında devrimci mücadelenin tümüyle birlikte sınıfları, baskıcı toplumsal bölünmeleri ve eşitsizlikleri kaldırmaya doğru ilerledikçe, parti ile yığınların ilişkisi ve rolü de değişim geçirmek zorunda mıdır?

Bunlar çok büyük sorulardır ve çeşitli aşamalarda çok yakıcı çelişkileri önümüze koyar, ve bütünsellikli bakıldığında bunlar katedilecek yol boyunca peydahlanacak çetrefilli derin çelişkileridir. Tüm bu güzergah boyunca siz, toplumu yöneten, değiştiren ve toplum hakkında kararlar veren gene “siz”i değiştirmeye çalışacaksınız. Ama, gerçekten kararları veren “siz” ile netice ve amaç itibariyle ve temel mesele olarak bu “siz”in içine dahil edilmişliği gereken geniş yığınlar arasındaki ayrımı sürekli olarak güçlendirme eğiliminde olan bir dünyada yaşıyorsunuz.

Yani, proletarya diktatörlüğü koşullarında diktatörlük nasıl kökten farklıysa ve burjuva diktatörlüğünün amaç ve çıkarlarından başka amaç ve çıkarlara hizmet ediyorsa, proletarya diktatörlüğü altında demokrasi de farklıdır, farklı çıkarlara ve amaçlara hizmet eder. Ama toplumun bir bölümünde demokrasi var olduğu müddetçe, bu kaçınılmaz olarak toplumun o bölümünün uyguladığı diktatörlüğün bir parçasıdır; “toplumun o bölümü” halkın büyük çoğunluğunu temsil etse ve onları artan ölçüde işin içine katsa da bu böyledir. Bu durum hala bazı insanların yönetime katılmaktan, demokrasiden dışlandığını ya da diğerleriyle aynı haklara sahip olmadığını temsil eder. Bu durum, alaşağı edilmiş sömürücüler ve eylemli karşı

devrimciler için, yani yalnız eleştirmek ya da toplumun yönelim üzerine farklı görüşler oluşturmak için değil, proletarya egemenliğini alaşağı etmek için eyleme hazırlanan, örgütlenmeye çalışan, birbirleriyle ilişki kuran, örgütler oluşturan, vb., karşı devrimciler için geçerlidir.

Yani kısaca söylersek, demokrasinin olduğu yerde aynı zamanda bir diktatörlük de vardır. Sorun hangi tip demokrasi, hangi tip diktatörlük olduğudur. Tahrikçi olmak ve dünyada günümüzde var olan demokrasi sarhoşluğu ve hayranlığına karşı zihinleri tahrik edecek bir slogan oluşturmak için “demokrasi diktatörlüğün bir biçiminden başka bir şey değildir” diyebiliriz. Ama açıktır ki sorun bundan çok daha karmaşıktır. Sadece tahrik etmek için bunu söylemekten yanayım. [kahkahalar] Nasıl olsa ben genellikle tahrikçi olmayı severim. Ama söylediklerinin dayanaklı real muhtevası olmak gerek, derinlemesine irdelenebilecek bir real gerçekliği.

Şüphesiz bunların tümü, içinde yaşadığımız toplumda ve burjuva ideolojisinin zihinleri doktriner kalıplaştırma süreci ve mekanizmalarının tümü vasıtasıyla bize öğretilen her şeye ters düşmektedir. Ve bu toplumda, özellikle ABD gibi bir ülkede, burjuva demokrasiden yana işleyen kendiliğindenciliğin güçlü bir çekimi vardır. ABD, yalnız dünyaya hakim olmakla ve onun sırtından parazit gibi geçinmekle kalmaz, aynı zamanda buna bağlı olarak ya da bunun sonucu olarak ortaya çıkmış geniş bir orta tabakası vardır, ki bu orta tabaka, ülkenin sömürülen halk yığınlarına göre ve özellikle de dünyanın halk yığınlarına göre ayrıcalıklı bir konuma sahiptir.

Bunun da aynı zamanda proletaryanın kendisi üzerinde de güçlü bir etkisi mevcuttur. Şu ya da bu biçimde demokrasi kavramları kendini sürekli olarak dayatmaktadır. Örneğin en yüksek amacımızın ve gerçekten başarmaya çabaladığımız şeyin eşitlik olduğu fikri böyledir. Peter Tosh'un “Eşit Haklar” diye bir şarkısı vardı - eşit haklara sahip olmalıyız. Tabii ki bunda bir şey var. Ama gördüğümüz gibi, biçimsel eşitlik aynı zamanda eşitsizliği gizler ve onu tecessüm ettirir. Kurumsallaşmış eşitsizliği ortadan kaldırmayalım demiyorum - tabii ki kaldırmalıyız. İnsanların açık ve dolaysız biçimde eşitsiz muamele gördüğü biçimleri ortadan kaldırmalıyız, bu mücadelemizin bir parçasıdır. Ancak bu, her şeyin bunda iskan eylediği ve bundan ibaret olduğu şey değildir bu, ya da mücadelemizin nihai amacı ya da temel karakteri burda yatmaz.

Örneğin aynı işi yapan iki kişiyi alın. İnsanlara ücret olarak ödeme yapıldığı sürece bir yandan eşitlik vardır. Aynı işi yaparsan, aynı ücreti ya da maaşı alırsın. Ancak öte yanda bunun içinde eşitsizlik gizlidir. Kelimenin tam anlamıyla herkes aynı kalitede iş yapmaz. Yani, biçimsel olarak eşit olmamıza ve aynı ücreti almamıza karşın eşitsizlik vardır çünkü benim yaptığım işin kalitesi seninkinden daha azdır. Biçim olarak aynı işi yapmamıza karşın gerçekte sen benden daha çok iş yapıyorsun, çünkü senin işin benimkinden daha iyi. Dahası, senin bir ailen ve üç çocuğun var, benimse çocuksuz bir ailem var. Senin ücretin, benimkinin yettiği yere yetmez, erişemez. Senin satın alamadığın şeyleri ben satın alabilirim; eşyalar parayla alınan ve satılan metalar biçiminde üretildiği ve dağıtıldığı sürece sana göre benim eşitsiz bir durumum vardır, çünkü sen aynı ücretle benim beslediğimden “besleyecek daha fazla boğaz”a sahip olduğun için ben senin satın alamadığın şeyleri satın alabilirim.

Yani, toplumsal eşitsizlikleri sona erdirmek bizim bir amacımız olsa da bizim temel amacımız değildir. Bundan çok daha derine ve ileriye gitmek zorundayız. Şeylerin meta olarak üretildiği ve dağıtıldığı sistemin ötesine gitmek zorundayız. Komünizmin, “herkesten yeteneğine göre, herke gereksinimine göre” parolasını yaşama geçirecek noktaya ulaşmamız gerek, böylece biçimsel eşitsizliği ortadan kaldırmamıza rağmen var olan biçimsel eşitliğin ölçek ya da hesabını aşp, ötesine ilerlememiz gerek.

Marx, komünist devrimin hedeflerinden birinin nasıl ideolojik ve pratik olarak “burjuva hakkın dar ufku”nun ötesine geçmek olduğu konusunu tartışmıştı. Peki, bununla ne demek istemişti? “Burjuva hak” eşit iş miktarı için eşit ücret hakkı gibi şeylere gönderme yapar. Belirli bir miktar iş yaparsan, sana belirli bir miktar ödeme yapılmasına hak kazanırsın ve aynı işi yapan herkes aynı miktarı alabilir. Burjuva hak, yasalar önünde biçimsel eşitlik gibi şeyleri de kapsar.

Tüm sömürü ilişkilerini kökten söküp atmak için hesaplanması ve denklemlere katılması gereken bu tür hakların ötesine geçmek zorundayız. Yalnız biçimsel eşitlikle uğraşma ya da onu yaşama geçirmeye çabalama ufkun ötesine geçmek zorundayız. Tüm bunları maddi temelinde, tüm bunların altında yatan ekonomik temelde, şeylerin satılacak, satın alınacak ya da diğer metalarla değiştirilecek metalar olarak üretildiği ve dağıtıldığı toplumun ötesine ulaşmakk zorundayız. “Ben şu kadar iş yaptım, dolayısıyla bu kadar gelir elde etmeliyim” hesaplarının ve bu hesaplarla bağlı her şeyin ötesine gitmek için ekonomi ve toplumu, şeylerin meta olarak

üretimi ve dağıtımını temelinde örgütlenmesiyle vurulmuş prangalarından kurtarmamız gerekir. Şeyler meta olarak üretilip dağıtıldığı sürece biçimsel eşitlik içinde gizlenmiş - ve hatta onunla temsil edilen - eşitsizliklerin ötesine geçemeyiz. Kapitalist toplumda insanlara gereksinimlerine göre veremezsiniz. En basit söyleyişle onlara ancak kazandıkları kadar verebilirsiniz.

Ve daha geniş bir bakışla, ekonominin gelişmesine yaklaşımınız ne olursa olsun, şeylerin meta olarak üretilimi ve dağıtımını ilkesi belirleyici olduğu sürece toplumun ve onu oluşturan insanların daha büyük gereksinimlerinden yola çıkamazsınız. O halde, ötesine geçmesi zaman alacak meselelerden biri de budur. Sosyalist toplumun (ve hakikaten mevcut olduğu zamandaki haliyle sosyalizmin) erken aşamalarında ve daha sonra epey bir süre, şeylerin meta formunda üretilimi büyük ölçüde hala sürecektir. Ama şeyleri meta dünyasından kurtarmak için sürekli bir savaşım var olacaktır.

Örneğin, bedava sağlanan sağlık bakımı onu metaların üretim ve dağıtım alanından çıkarır. Gerçekten bedava sağlanabildiği ölçüde, işinizden kazandığınız gelirden ödeme yapmanız gereken bir şey olmaktan çıkar. Ya da kamuya açık gıda dağıtımını ya da kamu kafeteryaları ya da insanlara gıda satmadığınız ama gereksinimlerine göre verdiğiniz benzer biçimlerle gıda gibi şeyleri metalar dünyasından çıkarırsanız, bunu yapabildiğiniz ölçüde o şeyleri meta olarak üretim ve dağıtım dünyasından çıkarmış olursunuz. Ve giderek yalnız tüketim bunu ötesine taşınmış olmakla kalmaz, üretim araçları, diğer bir deyişle başka şeyler üretmek için kullanılan şeyler de bu tarzın ötesine taşınır. Makineler, toprak, fabrika binaları, bilgisayarlar, bunların tümü en sonunda para kullanılarak değil, hangi amaçları başarmak için hangi miktarda nelerin üretileceğine, toplumun ve toplumdaki toplam emeğin neyi üretmeye yetkin olduğunun hesaplanmasına göre halkın çeşitli biçimlerde alacağı kararlarla üretilecek ve değiştirilecektir.

Günümüzde bunlar, kendileri sermayenin birikim sürecinin cisimleşmiş tezahür ve ifadesi olan eden küçük bir grup insan tarafından belirlenmektedir. Onların akılları ve bilinçleri vardır, ancak onlar tümüyle ya da temel noktalarda kapitalist birikimin dinamiklerinin dışına çıkamazlar. Bu dinamiklere temel ve esas noktalarda ters düşen kararlar alamazlar, alırlarsa iflası boylar, batırlar.

Bu anlaşılması son derece önemli olan bir noktadır ve aynı zamanda doğru ve tam olarak anlaşılması komünistler arasında bile bazı tartışmaların nedeni ve odağını olmuştur - kapitalist ekonominin işleyişi bir anlamda proletaryanın, mülksüz ücretli işçilerin, burjuvazi tarafından sömürülmesine dayanırken, aynı zamanda üretimin meta biçiminde sürdürülmesinin kaçınılmaz sonucu olan üretim anarşisi tarafından harekete geçirilir, güdümlenir ve kelimenin en temel anlamıyla böyle harekete geçirilir. Nasıl hesaplıyorsanız hesaplayın, şeyleri pazara çıkardığınızda bunların ne kadarını satabileceğinizi asla bilemezsiniz. Hesaplayabilir ve en iyi tahmini yapmak için uğraşabilirsiniz, ancak bir kez sermayenizi şeylerin üretimine yatırdınız ve şeyleri piyasaya sürdürdünüz mü - bir başka deyişle, kapitalizm altında genel üretim ve değişim sürecine katıldınız mı - size geri dönen, farklı kapitalistler arasındaki tüm rekabet süreçlerinden geçer, ki bu süreç zarfında daha karlı satabilmek ve ürettikleri şeyler üzerinden bir kar gerçekleştirmek için onların her biri köleleştirdiği proleterlerin sömürsünü yoğunlaştırır.

Şimdi, zenginlik satış sırasında üretilmez, ancak satış sırasında gerçekleşir. Zenginlik insanların sömürsü yoluyla üretilir. Onları ne kadar yoğun sömürebilersen, onlara verdiğin ücret karşılığında ne kadar çok iş yaptırabilirsen, o kadar daha fazla potansiyel zenginlik biriktirebilirsin. Ama bu yalnız potansiyel zenginliktir. Hangi ölçekte olduğunuza hiç bakmaz -Ted Turner ya da bir benzeri olabilirseniz - daha büyük bir köpekbalığı tarafından yutulabilirsiniz. Çünkü verili bir zamanda, onun tezgah kurduğu seviyede bile, daha fazla genişlemek için gidip borç para bulmanız (kredi almanız) ya da bir başka sermaye ile birleşmeniz gerekir. Ve en küçük ölçekte ya da en büyük ölçeğe kadar, ölçeği ne olursa olsun, her kapitalist için şeyleri üretime koydukları zaman var olan sermayeleri artık direkt olarak onların denetimi altında olmayan biçimlere dönüşür. Bunların tümü alabildiğine soyutlanmış ve gayet parazit ilişkiler içerdiği için deyim yerindeyse paranın el değiştirmesi falan yoktur zaten. Sadece birbirlerine kredi açma, bunların karşılıklı muhasebesi ve benzer şeylerdir hesaba alınan. Ama en sonunda her şeyin belli olduğu mahşer günü gelir. [kahkahalar] Ve sizin gemi umduğunuz gibi seyr'etmemişse, dibi boylarsınız. Ne kadar cüsseli olduğunuza hiç bakmaz. Ya da başka biri sizi ansızın yutuverir.

Metaların bu üretim ve değişim biçiminde siz para yatırarsınız ve bu anlamda, kendinizi paranıza yabancılaştırırsınız. Onu elinizden çıkarmış olursunuz ve o, zenginliğin üretildiği tüm sömürü

sürecinden geçmek zorundadır ve ne ürettiyseniz onun sonunda satılması yoluyla da gerçekleştirilmesi zorunludur. Ve bu yolun bir yerinde işler ters giderse ya da bir başkası bu işleri sizden daha “verimli” yapan bir yol bulursa, yatırdığınızı kurtaramayabilirsiniz.

İşte burasıdır anarşinin bu süreçteki yerini açığa vurduğu safha. Yalnız diğer kapitalistlerle rekabet etmek değil, aynı zamanda o anda çalıştırdığınız insanların sömürsünü yoğunlaştırmanın yollarını bulmaktan başka çareniz yoktur.

İnsanların onları dinleyen kulakları olursa, kapitalistler gerçekten bunu size anlatırlar. Örneğin asgari ücretin yükseltilmesi savını ele alın. Sistemin birçok siyasi temsilcisi - özellikle Cumhuriyetçiler, ama yalnız onlar değil - derler ki, “Asgari ücreti yükseltirseniz, yalnız iş yeri kaybedersiniz.” Ve kapitalist sistem altında bu söz belirli ölçüde doğrudur ve bu sadece onlar kötü niyetli olduğu için böyle değildir. Bu, kapitalistlerin üretimi, insanlara aynı üretim için çok daha düşük ücret ödedikleri Vietnam (ne ironi ama) ya da Endonezya gibi şu ya da bu ülkeye ihraç etmesidir. Ve bir kapitalist olarak siz bu durumda daha yüksek ücret ödüyorsanız kaybedersiniz. Bunu harekete geçiren, sizin paranızın artık meta biçimini almış olduğu gerçeğidir. Paranın kendisi de bir meta biçimini temsil eder, ama şimdi üretim araçlarına yatırılmıştır. Üretimde kullandığınız ham maddeler gibi şeylerin bedeli ödenmek zorundadır. Fabrika binası çoğunlukla daha uzun bir zamanda satın alınır ve onun da ödenmesi gerekir. Ulaştırma ve iletişim araçlarına ödeme yapılmalıdır. İnternet de bedava değildir. Tüm bu şeylerin bedeli ödenmelidir. Bu şeylere yatırım yapmanız gerekir ve onların deyimiyle “yatırımı geri alamazsan” batarsın.

Yani, en temel anlamda kapitalistler bile bunun dinamiklerinin dışında eylem göstermekte özgür değildir. Siyasi temsilcilere gerek duymalarının nedeni budur ya da nedenlerinden biri budur. Tek tek özgül kapitalistlerin kendi özgül çıkarlarının daha üstünde durup bakabilen, ve tüm kapitalist sınıfın geneli yararına akıl ve hikmet teminine çalışan temsilcilere gereksinim vardır. Örneğin 1930’da Roosevelt ekonominin tepe aşağı gittiği sırada peydahlandı. Toplumun bütününde işsizlik oranı %25’ti hatta daha yüksekti. Her şey büyük cayırtıyla duruşa ve geri viteste geçmekteydi. Ve serbest pazarın yasaları onları bu durumdan kurtaramıyordu. O zaman ne yaptılar? Devlet ile duruma müdahale ettiler. İnsanların istihdam edilmesi için devletin

müdahale etmesi, para harcaması ve vergilendirme ile diğer yöntemleri kullanarak belirli bir sermayeyi bu müdahaleye mahsus o programlara aktardılar. Ya da en geniş anlamıyla kapitalist sınıfın çıkarların, bir bütün olarak kapitalist sınıf için sistemin işlerliğini sağlamak üzere belirli bir kapitalistin yapabileceği şeyleri sınırlayan düzenlemeler yaptılar.

En sonunda bunların hiçbiri gerçekten başarılı olmadı. Onları bu durumdan kurtaran savaş, İkinci Dünya Savaşı oldu. Ama Roma ile benzetme yaparsak Roosevelt bir patrisian senatör gibi davrandı ve rekabet eden kapitalistlerin dar çıkarlarının ötesine baktı ve sistemi bir bütün olarak kurtaracak programları uygulamaya koydu. Tabii ki gerçek bir komünist parti olarak davranmayan ve devrimci bir programı uygulamaya koymayan, bu krizden devrim yapmak ya da bir devrime doğru ilerlemek için yararlanmayan Komünist Partisi'nden de epeyce destek gördü.

Her halukarda Roosevelt'in yaptığı egemen sınıf bakış açısından çok önemliydi. Roosevelt bu gereksinimi gören kapitalistlerin belirli kesimlerinin desteğini almış olmasına karşın, kapitalistlerin kendi başlarına yapamayacağı ve hatta kapsamlı olarak göremediği belirli değişiklikleri yapmak için müdahale etti. Tüm bunlara karşın, ne siyasetçilerin ne de kapitalistlerin kendilerinin, kapitalizmin bu birikim sürecinin tümüyle dışında, tümüyle ya da önemli ölçüde ondan bağımsız olması olanaksızdır.

Bu tip bir sürecin işleriği mevcut iken ya da sosyalizm altında bile onun önemli kalıntıları dururken tümüyle burjuva hakkın ufkunun ötesine gidemezsiniz. Bu sistemin karakteristiği olan ilişkilerin ve onlara denk düşen fikirlerin tümüyle ötesine gidemezsiniz.

Ve böylece sürekli olarak, özellikle bu sistem altında yaşarken demokrasi yanlısamalarının - yani herkes bir biçimde demokrasi sahibi olursa, toplumun kötü yanlarından kurtuluruz - çekiciliği tekrar tekrar kendini dayatır, çünkü sistemin tüm işleyişi bunu güçlendirmektedir. Bu size yalnız propaganda edilmez, aynı zamanda insanların yaşayış biçimiyle de güçlendirilir.

İnsanlar iş için, konut için, her tür şey için birbiriyle rekabet etmelidir. Ve onlar, yalnız "durumlarını iyileştirmek" için değil, yaşamını sürdürebilmek için bile sistemin genel işleyişine uymak için nasıl olursa olsun bir yol bulmak zorundadır. Yani, tüm ideolojik saldırı, eğitim sistemi ve daha birçok şeyin tümü yanı sıra maddi gereksinimler nedeniyle insanlar sürekli

olarak burjuva hakkın dar ufkunun içine çekilirler. Onlar sürekli olarak şeyleri yalnız metaların değişimini ifade eden ya da ona denk gelen terimlerle düşünmeye koşullanırlar. Bu, o metaların değişimi düşüncelerin dolaşımı biçimini aldığı anda bile doğrudur. Entellektüeller arasında bu çok güçlü bir akımdır - “fikirlerin serbest pazarı” sık duyulan bir anlatımdır. Tabii kendi içinde haklı olan bu yaklaşım, şeylerin metalar biçiminde üretildiği ve dağıtıldığı kapitalist üretim ve dağıtım sisteminin tümünü yansıtır.

Fikirlerin serbest değişimini istemez değiliz, ancak fikirlerin serbest pazar fikri en az serbest pazarın kendisi kadar büyük bir yanılsamadır, aldatıcı hülyadır. Serbest Pazar, gerçekte ekonominin bilfiil işleyişinde tam anlamıyla serbest değildir. O, aslında ücretli emeğin sömürüsüne dayanan bir sistemdir. Başkalarını sömüren bir konumda olanla sömürülenler arasında eşitlik yoktur. Başlıca üretim araçlarına sahip olan ya da onları denetimi altında tutanlarla hiçbir şeyi olmayan ya da denetimi altında hiçbir şey olmayan eşit konumlarda değildir. Ve serbest pazar herkesin çıkarları en iyi nasıl konulur temelinde çalışmaz. Ekonominin pratik dünyasında nasıl çalışıyorsa fikirler dünyasında da aynı şekilde çalışır. O işleyişte birileri diğerlerine hakim durumdadır, çünkü bu toplumun içinde biz onlarla eşit bir yerden başlamayız. Yani, tüm fikirler eşit miktarda teşvik görmez.

Açık konuşacak olursak aslında hiçbir toplumda, hatta komünist toplumda bile, fikirler eşit teşvik görmez. Bunun olanaklı olduğunu düşünmek bir yanılsamadır. Üzerinde düşünürseniz, belirli sayıda ağaç vardır. Bilginin yayılması ve kitap üretimi için bugün sahip olduğumuzdan başka yollar geliştirseler bile, bunun için maddi şeyler gereklidir. Bilgisayarlar havadan değil gerçek maddelerden yapılır. Yani, hangi toplumsal aşamada bulunursak bulunalım, hangi tür bir dünyada yaşarsak yaşayalım bilginin yayılmasının her zaman sınırları olacaktır. Herhangi birinin aklına gelen her fikri eşit temelde yaymak kelimenin tam anlamıyla olanaksızdır. Bu nedenle verili toplumda ve çağda, komünist toplumda bile, her zaman hangi fikirlerin yayılmasının öncelikli olacağı konusunda karar vermek gerekecektir. O zaman insanlar kuracakları çeşitli mekanizmalarla bu kararları oluşturacaktır. Ve o zaman bile çok mücadeleler olacaktır. Bu olaylar, çelişkilerin ve mücadelelerin olmadığı mitolojik bir toplumda sihirli bir süreç aracılığı ile değil, mücadele ile çözümlenir.

Komünizm altında bile her tür konuda büyük çelişkiler ve mücadeleler olacaktır. Ve büyük olasılıkla gruplar, hatta “fraksiyonlar” oluşacaktır. Daha fazla park yapılmasını isteyenler “Park fraksiyonu”nu oluşturacak ve diyelim ki daha fazla hastane yapılmasını isteyenlerle mücadele edecektir. Bu çelişkiyi nasıl çözersiniz? İnsanlar bunun üzerinde mücadele edecektir. Yalnız bu, toplumun bir parçasının toplumun geri kalanı hakimiyet kurduğu ve onları mücadeleye katılmaktan ve karar oluşturmaktan dışladığı bir bağlamın dışında gerçekleşecektir.

Ama bu tür şeyler üzerinde her zaman bir mücadele olacaktır. Mücadele etmeden olabilir mi? Her zaman zorunluluklarla başa çıkmaya çabalıyoruz. Her zaman karşılaştığımız maddi koşullarla başa çıkmaya çabalıyoruz. Her zaman doğa ile başa çıkmaya ve onunla karşılıklı bir ilişki kurmaya çabalıyoruz. Ama toplum sınıflara bölünmüş olarak kaldığı sürece bu sürece ve alınan kararlara sınıflardan biri ya da diğeri hakim olacaktır. Bu, proletaryanın hakim olduğu ve topluma hakim olan sömürücü sınıfların yaptığından kökten ve büyük ölçüde farklı şeyler yaptığı toplum için bile geçerlidir.

“Fikirlerin serbest pazarının” gerçekten serbest ve eşit olması asla olanaklı değildir. Çünkü bütün fikirlere eşit fon verildiğini düşlediğimiz zaman bile bazı fikirler eskiden beri var olan önyargılara daha uygunken diğerleri bunların tam karşısında olabilir. Bir keresinde Lenin, sahtekarın bir tümcesini yanıtlamak için on sayfa doğru gerekir demişti. Bunun nedeni her şeyin eşit olduğu bir yerden başlanamamasıdır. Örneğin şimdi herkes komünizm üzerine popüler yanlış anlayışlara uygun şeyler söylerken, sizin en baştan başlamanız ve onların sorularına yanıt getirmek için tüm bu mezbelenin içinden geçmeniz, üstesinden gelmeniz gerekmektedir, soruyu yanlışlara yaslanmış desteklerinden kurtarıp esasını cevaplamak için.

Yani tüm fikirler, bir biçimde eşit olarak dolaşsalar ve kaynak bulsalar bile eşit değildirler. Onlar bir boşlukta bulunmazlar. Yani bu anlamda bile “fikirlerin serbest pazarı” bir yanılsamadır.

Ve tabii ki tüm fikirler eşit destek ve kaynak bulamazlar. Bazıları diğerinden daha fazlasını bulur. Komünizmi lanetleyen bir kitap yazmak istersen bir yayıncı bulabilirsin. Komünizmi destekleyen bir kitap yazmak istersen, şansın açık olsun! Gerçekler bunlardır.

Yani, ortaya konduğu biçimiyle serbest pazarın kendisi nasıl bir yanılsamaysa “fikirlerin serbest pazarı” da bir yanılsamadır. Ekonomide serbest pazar herkesin eşit olmasını ya da en büyük

sayıdaki insanın en önemli çıkarlarına hizmeti sağlamaz. Bu, birilerinin zenginlikle iktidarı denetimine ve tekeline aldığı ve böylece bunlardan yoksun büyük çoğunluğu sömürdüğü ve hakimiyeti altına aldığı bir toplumsal kutuplaşmaya gider. Serbest pazarın gittiği gideceği yer budur. Dünyaya bir bakın. Dünyada ekonomi ve siyaset açısından hakim olan işleyiş tam da budur. Şu yürürlükte olanın ta kendisidir kapitalist sistemin “serbest pazarı”.

Bu nereye gitmektedir? Tam Marx'ın dediği yere gitmektedir. Dünya çapında baktığınızda bunu net olarak görebilirsiniz: Zenginliğin bir kutuptaki az sayıda insan elinde birikimi ve diğer kutupta halkın büyük çoğunluğunun ağır işte aşırı çalışmasının acısının, sömürülmesinin ve çilelerinin birikimi. Dünyanın gerçek görünüşü budur. Böyle düşünmüyorsanız araştırın. Bulacağınız budur. Dünya nüfusunun yarısı günde iki dolara yaşamaktadır. Aslında bundan daha fazlasını bilmenize gerek yoktur. Öğrenilecek ve uğrunda mücadele edecek daha çok şey vardır, ama bu dünyanın doğası hakkında en temel şeyi kendi içinde barındırmaktadır. “Serbest pazar sistemi”nin gittiği ve her zaman gideceği yer budur. Bunlara rağmen, bu yanılsama ve hayaller, şu ya da bu ölçüde burjuva sisteminin ve burjuva hak ufkunun sınırlarına denk düşen bu yanılsamalar sürekli olarak kendilerini dayatacaktır. Altta yatan ekonomide ve buna denk düşen toplumsal ilişkilerde ve onlara denk düşen siyasi yönetim biçiminde ve bunların sonucu olarak topluma hakim olan ideoloji ve kültürde bir tabanı olduğu sürece bu dayatma sürecidir.

İnsanlar sürekli olarak şu fikirlere doğru geri çekilir: “Büyük şirketleri sınırlayabilsek, günümüzde karşılaştığımız sorunlarla karşılaşmayız.” “Sorun, büyük şirketlerin çok fazla güç ve etki sahibi olması.” Örneğin bunları Ralph Nader'den duyabilirsiniz. Ona göre sorun, kapitalist sistemin doğasının ta kendisi değildir de büyük şirketlerin çok fazla güç sahibi olmasıdır. Ona göre Washington, “büyük şirketlerin işgal ettiği topraklar”dır. Tabii bunda bir doğruluk payı vardır. Ama neden? Bunun temel nedeni nedir? Ve bu neyin bir parçasıdır?

Onun gibi insanlara şöyle meydan okuyorum: Bana bu ülkenin tarihinde, siyasi ve diğer açılardan zengin toprak beylerinin ve diğer zengin üretim araçları sahiplerinin hakimiyet kurmuş olmadığı bir çağ gösterin. Tek bir çağ gösterin. Ne zaman? Ülkenin kuruluş çağı mı? Sanmıyorum! 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında büyük tröstlerin kurulduğu çağ mı? Sanmıyorum! Böyle bir çağ yoktur - hep böyle olmuştur.

Yani büyük şirketlerin çok fazla güç ve etki sahibi olması yeni bir olgu değildir. Bu sistemin doğasında vardır ve gerçekte giderek daha çok zenginliğin daha az sayıda kapitalist tarafından denetim altında tutulduğu bir aşamaya ulaşmıştır. Artık kelimenin tam anlamıyla köle sahipleri yoktur. Toprağın büyük bölümü artık köle çiftlikleri ya da ortaklık gibi derebeylik biçimleri olarak değil, sermaye biçiminde sahiplenilmektedir. Ama yinede az sayıda insan tarafından tekel altına alınmıştır ve aslında bu tekel eskiye kıyasla artık çok daha vurgulu, çok daha belirgindir.

Ama tüm bu yanılgıların nasıl kendini yeniden dayattığını görebilirsiniz. Büyük şirketlerin yalnız gücünü şu ya da bu şekilde sınırlarsanız ya da gerçek bir demokrasi şu ya da bu şekilde olurse; örneğin özel şirketlerdeki zenginliğin seçim kampanyalarını desteklemediği, tüm seçim kampanyalarının kamu fonları ile desteklendiği bir demokrasi olurse - tabii, en başta kamu fonları kimin denetimi altında olacak? [Kahkahalar] Böylece aynı şeye geri döneriz. İkincisi, tüm kampanyalar kamu fonları ile desteklense bile anlatmakta olduğum tüm gerçeklerin işleyişi ortada durur. Toplumdaki aynı kutuplaşma olur ya da toplum sürtüşme içinde durur ya da alaşağı edilir. Ve böylece bu toplumu mu istiyorsunuz yoksa tümüyle farklı bir toplum mu sorusu karşımıza çıkar, Yani, nasıl değişiklikler yaparsanız yapın aynı şeyler kendini bir kez daha dayatır.

Maoizmi terk etmiş ve burjuva demokrasisine ricat etmiş Hintli bir Maoist K. Venu'ya karşı yazdığım bir polemikte söylediklerim bu konuyla oldukça alakalıdır. En sonunda bilfiil bir burjuva partinin safında seçimlere katılmakta kendisini bulan biridir K. Venu. Ama bundan önce de burjuva demokrasisine geri dönüşünü komünist bir kisve altında gizlemekteydi. Esas itibariyle ona göre partinin halkı baskı altında tuttuğu proletarya diktatörlüğü deneyimi, birbiri ardına gelen felaketlerden başka bir şey olmadığı için proletarya diktatörlüğünün burjuva demokratik biçimleri benimsemesi gerektiğini savunuyordu. Bu yeni bir sav değildi. Bu eski bir savdı, ama o bunu biraz daha yeni bir biçimde sunuyordu.

Marx, 19. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'da neler olduğunu incelediği *Luis Bonaparte'in Onsekizinci Brumeri*'nde derin bir öngörüyle şunu söylemişti: Bu toplumda fazlasıyla bulunan demokratik aydınlar -Amy Goodman ya da çok ilerici başkalarını dinleyebilirsiniz, ama onlar da burjuva hakkın dar çeperi içinden kurtulamazlar- ne varki böylelerinin, yani demokratik

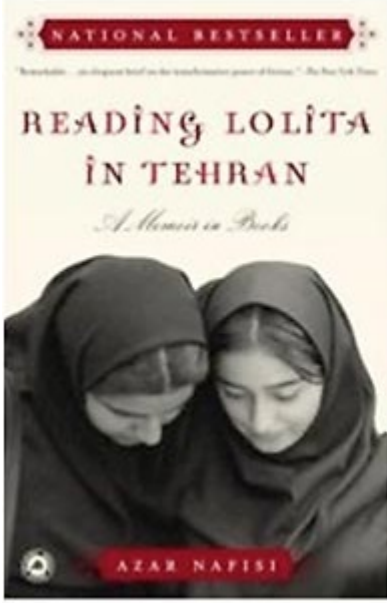
aydınların diye uyarıyordu Marx, günlük yaşamlarında dükkancılara benzediklerini sanmak doğru olmaz. Ancak temel olan nokta şudur ki, **demokratik aydınların düşüncelerinde bir türlü aşım ötesine geçemedikleri sınırlar, dükkancıların günlük yaşamlarında aşamadıkları aynı sınırlardır.**

Bu aslında çok karmaşık, ancak çok derin bir noktadır. Onun demek istediği şudur: Meta üretimi ve dağıtımının günlük işleyişine tümüyle esir olmuş dükkancılar gibi bir tabakayı ele alın; onlar büyük sermaye biriktiren insanlar olmadıkları gibi sermaye üretmek için sömürülen insanlar da değildirler. Onlar arada kalmış, sıkışmış bir durumdadırlar, ama onlar meta sisteminin işleyişinin sınırları içinde kendi konumlarını iyileştirmek için sürekli çabalarlar ve her köşeyi döndüklerinde önlerine yeni bir engel çıkar. Yani pratik yaşamda tümüyle meta rekabetine ve onun çalkantı ve arbedesine tamamen yakalanmış durumdadırlar; her an konumlarını iyileştirmek için didinir dururlar, gerçek meta üretimi ve değişiminin işleyişi tarafından onların ufukları gayet daraltılmış ve sınırlanmıştır. Ve Marx'ın vurguladığı nokta şu ki, demokratik aydınların, demokrasiyi mükemmelleştirmeye çalışan bu insanların, farklı bir dünyada yaşamalarına rağmen, en sonunda dükkancılarla aynı yere varacağıdır - Amy Goodman gibi birine gidip "biliyor musun bir dükkancı gibisin" deseniz haklı olarak kızar ve "ben küçük dükkancı gibi değilim" der.

Bu bir düzeyde doğrudur. Ama Marx'ın dile getirdiği nokta, yani en sonunda soruyu esas olarak "sınıfsız" anlamda bir demokrasi sorunu görme dar çeperi kırıncaya kadar, demokratik bir biçim alan sistemin işleyişlerinin ta kendisinin içinde belirgin eşitsizlikler ve temel sömürü ilişkileri olduğunu görmezden gelme sanırını aşıncaya kadar, bir dükkancının günlük yaşamın içine habire çekilmesi gibi toplumun nasıl olması konusundaki kavrayışınızda da mevcut aynı dünyanın kucağına tekrar geri çekilip yutumaktan kurtulamazsınız. Hala nesnel olarak, tüm yaşam gereksinimleri ve meta biçimindeki şeylerin üretim ve değişiminin maddi gerçekliği ile sınırlı biçimde düşünmeye devam edersiniz. Hala eşitlik, zengin ile yoksul arasındaki biçimsel siyasi ayrımı ortadan kaldırma ve zengin ile fakir, güçlü ile güçsüz arasındaki muazzam kutuplaşmayı kaçınılmaz olarak yaratan ekonomik işleyişlere ve ilişkilere dokunmama biçiminde düşünmeye devam edersiniz.

Bu sistemin sınırları içinde demokrasiyi iyileştirme ve mükemmelleştirme biçimde görmenin ötesine geçinceye kadar kaçınılmaz olarak meta üretimi ve değişiminin sınırları içinde düşünmeye zorlanırsınız. Onlardan kaçamazsınız. Düşünceniz onları yırtıp öteye geçemez. Marx'ın işaret ettiği çok önemli nokta budur. Kendi deneyimimden biliyorum ki bu anlatıma sık sık başvurabilirsiniz ve gerçekten ne kadar deneyiminiz açısından değerlendirirseniz, bu anlatımdan o kadar fazla yararlanabilirsiniz.

Ancak bu yanılsamalar ve bu sınırlılıklar bir mıknatıs gibi insanları sürekli geriye çeker. Ve bu yalnız bizimki gibi toplumlar için geçerli değildir. Uluslararası mücadelede ve baskıcı yönetimlerden kurtulmaya çalışan çok farklı ülkelerin halkları arasında burjuva demokrasisinin aldatıcı çekiciliği, eşitsizliklerin giderildiği, ama hala kapitalizm temelinde işleyen ideal, ama gerçekçi ve gerçekleştirilebilir olmayan bir toplum hedefinin yarattığı çekim gücü sürekli olarak kendini dayatmaktadır.

Azar Nafisi'nin kitabı "Reading Lolita in Tehran"

Örneğin İran'a bakın. Profesör bir kadın tarafından yazılmış *Tahran'da Lolita'yı Okumak* adlı kitabı okumayı yeni bitirdim. Şimdi, benim fikrimce (Nabokov'un) *Lolita* romanı iyi bir kitap değildir. Kaçınızın okuduğunu bilmiyorum, ama iyi bir kitap olduğunu düşünmüyorum. Bu kadın o kitaptan kitabın değerinden daha iyi şey çıkarmaya çabalamış. Ama önemli olan bunun, İran Komünist Partisi (Marksist-Leninist-Maoist)'nden yoldaşların "pis mollalar" şeklinde ifade

ettikleri kişilerin yönetimi altındaki İran'da meydan okuyucu bir eylem olduğu gerçeğidir. Pis mollaların - dinci köktencilerin yönetimi altındaki İran'da Lolita gibi bir kitabı okumak meydan okuyan bir eylemdir. *Tahran'da Lolita'yı Okumak* kitabında yansıdığı gibi bu dinci köktencilerin teokratik, dinci yetkililerin yönetimi altında yaşayan ve en ağır koşullarda terörize edilen insanlar arasında bu dar sınırlardan çıkmak için "totaliterliğe karşı" olmanın çok güçlü bir çekimi vardır. "Kimsenin bize nasıl düşünmemiz gerektiğini söylemesini istemiyoruz." düşüncesinde bu bakış açısının yansıdığını görebilirsiniz. Ya da bundan da ötede onlar -ister dinci köktencilik olsun isterse Marksizm-Leninizm-Maoizm olsun- bir resmi ideoloji adına yönetim istememektedirler. Komünizm ya da teokrasi istememektedirler. Kimsenin onlara doğruyu bildiğini söylemesini istememektedirler. Bu bakışa sahip insanlarda farklı ideolojileri benimseyen insanlar arasında ayırım yapmama eğilimi vardır. "Pis mollalar" altındaki yaşam ile, devrimci, canlı, sosyalist bir toplumdaki yaşam arasında muazzam bir fark vardır. Ama bu konuda iki şey söylenmelidir. İnsanlar bunu kendiliğinden görmezler. Ve ikincisi, bunu gerçekleştirirken tarihte bugüne dek yaptıklarımızdan daha iyisini yapmak zorundayız. Ve bu konuya daha sonra geri döneceğim.

Yani, bu sorunlarda maddecilik ve diyalektik üzerinde temellen bilimsel anlayışı öne çıkartmak, iletirmek çok önemlidir. Gerçek ekonomik temelin belirleyici rolünün - şeylerin üretildiği ve dağıtıldığı, zenginliğin biriktirildiği ve dağıtıldığı sürecin işleyişinin ve bu süreçte insanların girdiği ilişkilerin - anlaşılması; gelişen toplumsal ilişkilerin anlaşılması; siyasi ilişkileri ve bu temelde gelişen siyasi iktidarın anlaşılması; bu temelde yükselen ideoloji ve kültürün anlaşılması; tüm bunların mekanik olmayan, diyalektik biçimde anlaşılması çok önemlidir.

Bu toplumda yapılan her filmin kapitalizm için kaba ticari bir iş olduğu doğru mudur? Hayır! Bu kültürden muhalefetle ilgili şeyler de çıkar. Kurulu düzene direnişi ve eleştiriye öne çıkaran şeyler vardır. Ancak bunlar şu gerçeği değiştirmez ki fazlasıyla ağır basan olgu prodüksüyonu yapılan ve teşvik edilmek üzere seçilenler, sistemi güçlendiren ve ona hizmet eden ürünlerdir.

Protest rap grubu Public Enemy

Çevremizdeki bir şeye bakmak istiyorsanız bu açıdan rap müziğine bakın. İlk çıktığında, Sugar Hill Gang gibi daha önce iyi şeyler yapmış gruplar olmasına karşın, bir sürü saçmalıkla doluydu. Ama daha baştan bunun içinde söylenmek istenen sözler de karışmıştı. Kitlelerin durumundan bahsedenler, sağa karşı direnişi öne çıkaranların yanı sıra bir sürü maço saçmalığı ile bir sürü zırvalık bir aradaydı. Ve sonra belirli bir zamanda Melle Mel gibi insanlar ortaya çıktı. Onun “Üçüncü Dünya Savaşı” şarkısını duydunuz mu bilmiyorum. Sanırım 80’lerin ortasında ya da sonunda yapılmıştı. Sözleri güzeldi ve bugün bile geçerlidir çünkü sistem için savaşa gidenlerden söz ediyordu. Sonra soruyordu, peki geri geldiğin zaman ne için savaşacaksın? Bir enayi madalyası, uyduruk bir resmi geçit için mi? Bu günümüze çok uygundur. Ayrıca Public Enemy grubu ve benzerleri pek çok eksikliğine rağmen parçalarında başkaldırıcı içeriyordu. Hangisi öne çıkarılacaktı? Bunların hepsi eşit miydi? Her şey eşit olarak mı dolaşıma girer? Hayır! Örneğin NWA grubu vardı ve onlar “Fuck The Police!” parçasını yapmışlardı, seçilip öne çıkarılan onlar olmadı. Albümün gerisini dinlerseniz o albümde gerçekten epey saçmalık da bulursunuz. [kahkahalar]

Ve bu süreçten geçerken hangisi ticari olarak geçerli sayıldı? Tüm bu “kaltaklar ve fahişeler” ve büyük arabalar ve para ve tüm benzer şeyler, tabii ki. Öne çıkarılan tüm bu pisliktir. Ve günümüzde ağır basan ölçüde “ticari olarak geçerli” sayılan rap müziği olarak bunlar sayılır. Bu, var olan sistemden soyutlandığı zaman, bunlardan tümüyle farklı bir mesajı öne çıkaran müzik “dinleyici” bulamaz olduğu için böyle değildir. Öyle müzik kendi dinleyicisini bulmuştur! Ama işleri yönetenler, bu arada bu pisiği üreten ve öne çıkaran büyük şirketleri yönetenler onların ardında durmamıştır. Basit ticari kaygıların ötesinde, ideolojik nedenlerle diğer pisiğin ardında durmuş ve onu “ticari olarak geçerli” kılmışlardır.

Aslında yaşadığımız toplumda işler böyle yapılmaktadır. Tabii ki bu dinamik bir süreçtir, kültüre neyin öne çıkartılacağına seçildiği dar - mekanik bir süreç değildir. Ama bu süreç boyunca ona hakim olan ve onu hizmetine koşan belirli çıkarlar vardır. Ve ağır basan sömürü ilişkileri, ağır basan her türden - erkekler ve kadınlar arasında, milliyetler arasında, vb. - eşitsiz toplumsal ilişkiler siyasi egemenlikle güçlendirildiği gibi kültür yoluyla da güçlendirilmektedir. Bunu mutlaka kavramalıyız ve bu kavrayışı mutlaka diğer insanlara da taşımamızdır.

K. Venu'ya karşı polemimimde aktardığım şeylerden biri de Kültür Devrimi sırasında Mao'nun bir sözüydü. Kültür Devrimi'nin kalelerinden biri olan Şanghay kentinde bir milyonu aşkın insanın katıldığı kitlesel bir ayaklanma olmuştu. Kızıl Muhafızlar arasında farklı fraksiyonlar ya da gruplar kenti yöneten belediye komitesini devirmek için birleşmişlerdi. O komite tüm farklı alanlarda revizyonist bir çizgi izliyordu ve hem genel hükümette hem de Komünist Parti'de önemli bir güçtü. Yeni seçkinler yaratan bir eğitim; yığınlar için değil, yalnız küçük bir seçkinler grubu için sağlık bakımı; fabrikalarda işçileri makinelere bağlayan zincirler ve onları zenginlik üreten mekanizmada bir dişliye yeniden dönüştürecek siyasetlere kadar her şeyde. Tüm bunlar en sonunda başını parti üyelerinin tuttuğu yeni bir kapitalist sistem yaratacaktı.

Bu nedenle Şanghay'da kitlesel bir altüst oluş yaşandı ve ilk aşamalarda, kenti yöneten eski komiteyi devirdikten sonra, kısa bir süre için Şanghay Komünü olarak anılan kuruluşu oluşturdu. Kendilerine, Fransa'nın başkenti Paris'te 1871 yılında ayaklanan ve iki ay kadar bir süreyle iktidarı elinde tutan ve karşı devrim tarafından kendi kanında boğulan Paris Komünü'nü model olarak almışlardı. Marx, Paris Komünü'nün önemli derslerinden bazılarını özetleyerek,

onun proletarya diktatörlüğünün gerçekte nasıl olduğunu gösterdiğini yazmıştı. Ve Paris Komünü'nün yaptığı işlerden biri tüm yöneticilerin direkt halk oyuyla seçilmesi ve halkın bir referandumda istemlerini belli etmesiyle geri çağrılmasını uygulamaya koymak olmuştu. Ve böylece Şanghay Komünü, kendine Paris Komünü'nü örnek alarak benzer siyasetleri uygulamaya koydu.

Ancak Mao, onu kısa bir süre gözleyip ve araştırdıktan sonra verili koşullarda Şanghay Komünü'nün proletarya diktatörlüğünü uygulamanın uygun biçimi olmadığını ifade eden bir açıklama yapmıştı. Ve bu biçimin eleştirisini oldukça "Maovari" bir tarzda yapmıştı. Demişti ki, "Korkarım ki bu komün karşı devrimcileri bastırarak kadar güçlü değildir." Buna biraz sonra tekrar döneceğim. Ve eklemişti, "Uluslararası ilişkiler konusunda ne yapacağız? Dışişleri Bakanı gibi bakanlar konusunda ne yapacağız, Dışişleri Bakanını kim atayacak? Korkarım ki bu yolla atanan bakanları diğer ülkeler tanımayacaktır."

Gerçekten, kışkırtıcı bir mizahla şunu demektedir: Bakın, dışımızda bütün bu emperyalist devletlerin olduğu bir dünyada yaşıyoruz. O, aslında dışişleri bakanı gibi Çinli memurlar ve onları kimin tanıyacağı hakkında konuşmuyordu; aslında onun söylediği, emperyalist akbabalara karşı direnecek ve onların saldırılarına karşı koyacak yeterli merkezi gücümüz yoksa onlar bundan yararlanacaktır demektir.

Ve Mao, bu komün biçimi karşı devrimcileri bastırmak için yeterince güçlü değil derken söylediği şeydu:

"Biz henüz sosyalizmin erken aşamalarında ve çevremizi yalnız emperyalist ve gerici devletler sarmış değil, aynı zamanda toplumumuzun içinde eski toplumdaki artı kalmış bütün bu eşitsizlikler hala varlığını korumakta. Bu eşitsizliklerin üzerinden gelmekten hala çok uzağız. Bu seçimlere herkesin katılmasını sağlarsanız ve siyasi temsilcilerin hepsi doğrudan bu şekilde belirlenecek olursa, o vakit burjuva güçler bu seçimlere hakim olacaklardır ve burjuvazinin temsilcilerinin seçilmesini sağlamış oluruz."

Neden? Halk aptal olduğu ve kendi işleriyle başa çıkma yeteneğine sahip olmadığı için mi? Hayır! Devrimin daha üzerinden yeni gelmeye başladığı yüzyıllar boyunca var olan eşitsizlikler nedeniyle eski toplumu yöneten insanlar ve onlarla bağlantılı olan eski toplumu geri getirmek

isteyenler yığınlara karşı çok büyük üstünlüğe ve avantajlara sahiptir. Örneğin, daha önce değindiğim kafa-emeği/el-emeği çelişkisi: entelektüel çalışma yapan az sayıda insan ile nasıl diyelim, bedeniyle çalışan büyük insan yığınları arasındaki çelişki. Bu çelişkinin üzerinden kısa bir sürede gelinemez. Bu yalnız eski toplumdaki neler arta kaldı sorunu değildir, aynı zamanda yeni toplumu inşa ve dönüştürme sürecinde nereye ulaştığımız sorundur. Çünkü, her kesin toplumun farklı alanlarının tümüyle ilgilenme yeteneği kazanması için toplumdaki tüm etkinliklere harcanan toplam emeğin çok küçük bir bölümü ile yaşamın maddi gereksinimlerini üretebilme yeteneğinin olması gerekir. Toplumdaki insanların çoğunun çalışma gününün büyük bir bölümünü hala toplumun maddi gereksinimlerini karşılayan ve emperyalistlerin hakim olduğu bir dünyada toplumu savunmak için gereken şeyleri üretmek alıyorsa; ve doğal felaketler ve benzeri durumlar için bir yana bir şeyler ayırmak gerekiyorsa - bütün bunlar bütün toplumdaki insanların çalışma saatlerinin büyük bölümünü alıyorsa, toplumun farklı kesimleri arasında eşitsizlikler olması kaçınılmazdır, çünkü herkesin bu farklı alanlarla ilgilenebilmek ve onların özelliklerini kavramak ve konuların ustası olmak için gerekli zamanı ayırmasına olanak verecek şekilde özgürleştiremezsiniz.

Sosyalist Çin'de bu eşitsizlikleri kırmaya daha yeni başlamışlardı. Çin'e gittiğimde, çok karmaşık felsefi bir yapıt olan - tabii siyasetten ve ekonomiden de bahseder, ama çok karmaşıktır - Engels'in *Anti-Dühring*'ini okuyan köylülerle konuştum. Onlar, uzun ve karmaşık bir felsefi deneme ve polemik olan Lenin'in Materyalizm ve Ampriyokritisizm'ini okuyorlardı. Ama onlar bunları aydınların okuduğu yetkinlikle okuyamıyorlardı. Bu bir gerçektir. Çünkü köylüler kitlesel olarak o dünyayı anlamak ve aydınların vardıkları sonuçları elde edebilmek için gereken yetkinliklere henüz sahip değillerdi. Evet, bunun üzerinden gelmek için çalışmaya başlamışlardı, ancak henüz bunu başarmaktan çok uzaktılar.

Mao'nun söylediği şeydi: Yalnız tüm memurların dolaysız seçimi ve dolaysız geri çağırılması sözkonusu olursa, fikirlere yatkın olan ve onları daha iyi dile getirebilen insanların sürece egemen olacağı bir durumla karşılaşacaksınız. Ya da toplumu ilerletmek, devrimi ilerletmek için başa çıkılması zorunlu alanlarla başa çıkmaya yetecek bilgisi olmayanlar öne çıkar ve bu kez de bu yoldan yenilirsiniz. Bu nedenle bu biçimi şimdi benimseyemeyiz.

Bunun yerine Mao Çin'in bir başka bölgesinde geliştirilen bir biçimi önerdi ve yaygınlaştırdı. Kuzey doğu Çin'deki bu bölgeye Heilongjiang (Heluca - Kara Ejder Nehri) adı verilir ve Kültür Devrimi sırasında orada, eğitim sistemi, fabrikalar, sağlık bakımı sistemi, vb., farklı kurumların yönetim yapısı olarak devrimci komiteler diye adlandırdıkları ve yığınların temsilcileriyle uzmanların ve parti üyelerinin temsilcilerini çeşitli biçimler altında bir araya getiren komiteleri kullandılar.

Mao bunlar toplumu dönüştürme sürecinde bulunduğumuz yere daha denk düşüyor dedi. Bunlar, iktidarı halkın elinde tutarken tüm bu eşitsiz ilişkilerini dönüştürmemize gerçekten yardım eden, ama bu süreçte bulunduğumuz yeri aşmayan ve bu nedenle tüm sürecin bir kez daha az sayıda insan tarafından egemenlik almasına kapıyı açık bırakmayan şeylerdir.

Doğal olarak çok sayıda insan (hatta Progressive Labor Party -İlerici Emek Partisi- gibi kendilerine "komünist" diyenler de) bu nedenle Mao'yu lanetlemek için hop oturup hop kalktı ve toplumu halkın yönetmesi yerine yeniden baskıcıların hakimiyetini kurmak istediğini söyledi. Ama Mao tamamen haklı ve doğrudu. O şunu diyordu: *"Bugün sosyalist bir ülkede dış dünya ile başa çıkmak zorunda olduğumuz için dışişleri bakanı gibi şeylere mutlaka sahip olmalıyız. Olmazsa, çocukça davranırsak ve dış dünya ile başa çıkmaya ve bu çelişkiler karşısında manevra yapmaya çalışmazsak, düşmanlarımızın bize karşı daha güçlü bir birlik kurmasına izin*

veririz.” Gerekli olduğu için kapitalist ülkelerden gelen ticari heyetleri ağırlıyorlardı. Tabii onlara fahişe temin etmiyorlardı, ama bu kapitalistlere birer limuzin temin ediyorlardı. [Kahkahalar] Bunlar nereye vardıklarını ve daha nereye ulaşmaya ihtiyaçları olduğunu gösterir. Yapamayacakları belirli şeyler vardı, ama yapmaktan kaçınamayacakları da belirli şeyler vardı. Ve bunlar nerede olduklarının ve dünyadaki mücadelenin nerede olduğunu birer yansımasıydı.

Yani her ne kadar “demokratik değil” gibi görünse de, Mao gayet derinlemesine doğruydu. Savunduğu görüş şu gerçeğin idrakine dayanıyordu; **halk kitlelerin kendi yönetiminin ifadesi ve toplumun devrimci değişiminin kitleler kendisi tarafından gerçekleştirilmesinin tezahürü olarak geliştirip ortaya çıkaracağımız biçim ve kurumlar, mutlaka en temel anlamda ekonomik temeli ve tüm toplumun toplumsal, siyasi ve ideolojik kurum ve yapılarını dönüştürme sürecinin bulunduğu konumuna ve dünya devrimi sürecinde genel olarak bulunduğumuz yere tekabül eden uygunlukta olmalıdır. Bunun sınırlarını aşarsak geriye püskürtülürüz - eski toplumun dehşet ve acıları içine geri sürülürüz.** Sosyalizm yolundan açıktan saparsak da da oraya gideriz, ama neler yapabileceğimizi belirleyen gerçek ve eldeki koşulların sınırlarını

aşarsak da sonumuz aynı yer olur. Devrimci komitelerin temsil ettiği gibi halkın arasındaki ilişkileri dönüştürmede kazandığımız ilerlemelere denk düşen bir sıçrama yapmak yerine o toplumda ve dünyanın geri kalan bölümüne göreceli olarak bulunduğu yere denk düşmeyen bir sıçrama yapmaya çalışırsanız, başardığınız her şeyi kaybetme ve mahvolmanın temellerini döşüyorsunuz demektir. Bundan çıkarılacak ve yaygınlaştırılacak çok önemli dersler vardır. Burada önemli olan yalnız bu belirli siyaset değildir; önemli olan Mao'nun konuya yaklaşımında ve ülke çapında sözcüğün tam anlamıyla on milyonlarca ve yüz milyonlarca insanın katıldığı bu kitlesel ayaklanmanın muazzam deneyimi elemek, araştırmak ve uygun dersleri çıkarmak için kullandığı bakış açısı ve yöntemdir.

3 Alternatif Dünya

İnsanların değiştirmeye çalıştığı, özellikle de toplumun sosyalist dönüşümünü gerçekleştirmeye çalıştığı dünyanın bugünkü var olan durumuna yönelik, temelde üç alternatifin bulunduğunu görüyorum. İlki dünyanın şu anki mevcut hali. Bu konuda yeterince şey zaten söylendi [Gülüşmeler]

İkincisi, bir anlamda harfi harfine ve mekanik şekilde dünyayı altüst etmektir. Başka bir deyişle, şu an sömürülen insanlar artık aynı şekilde sömürülmeyecekler, şu an bu toplumu yöneten insanların toplumu önemli ölçüde yönetmeleri veya etkilemeleri önlenecektir. Toplumun temel ekonomik yapısı değişecek, bazı sosyal ilişkiler değişecek ve bazı siyasi yönetim biçimleri değişecek, bazı kültür ve ideoloji biçimleri değişecek, fakat temel halk kitleleri toplumu birbiri ardına giderek artan şekilde atılımlarla gerçekten dönüştürme sürecinde bulunmayacaktır. Bu gerçekten revizyonist bir toplumun vizyonudur. Sovyetler Birliği, ismen sosyalist fakat özünde kapitalist ve emperyalist, revizyonist bir topluma dönüştüğü günlerde, insan haklarına yönelik sözde veya gerçek olan ihlallerinden ötürü eleştiriler geldiğinde sıklıkla şu şekilde yanıt verilirdi: *“Batıda yaşayan biri olarak sen kim oluyorsun da insan haklarından bahsediyorsun - kendi toplumunuzdaki işsiz insanlara bir bakın önce, bir işe sahip olmaktan daha temel nasıl bir insan hakkı olabilir ki?”*

Peki, haklılık payları var mıydı? Evet, bir noktaya kadar vardı. Ancak temelde öne sürdükleri şey, esas olarak halk kitlelerinin rolünün kapitalizmin klasik biçiminden farklı olmadığı bir çeşit

sosyal refah toplumunun vizyonundan yansıyanlardı. İnsan haklarına yönelik verilecek yanıt, bir iş sahibi olma ve gelir elde etme hakkına indirgenemez. Kapitalist toplumdan gerçekten üstün olacak bir toplum için, toplumu yalnızca ekonomik açıdan değil, aynı zamanda toplumsal, siyasi, ideolojik ve kültürel alanlarda gerçekten her yönden dönüştürecek miyiz şeklindeki bir soru ortada durmaktadır. Yalnızca halk kitlelerinin ihtiyaçlarını karşılayan bir toplum değil, aynı zamanda kitlelerin artan şekilde bilinçli ifadeleri ve inisiyatifiyle karakterize olacak bir toplum...

Bu durum, yalnızca bir tür sosyal refahtan, halk kitlelerinin rolünün halen büyük ölçüde zenginlik üreticilerine indirgendiği, halkın devlet meseleleri, toplumun yönü, kültür, felsefe, bilim, sanat vb. ile ilgili daha büyük meselelerin çözümünde yer almadıkları, ismen sosyalist fakat özünde aslen kapitalist olan bir toplumdan çok daha temel bir dönüşümdür. Revizyonist model, dar ve ekonomist bir sosyalizm görüşüdür. İnsanları yalnızca yaptıkları faaliyete ve toplumun ekonomi alanına indirger ve bununla sınırlandırır, insanların sosyal refahını yalnızca ekonomi ile ilişkili görür. Halkın dünya görüşünü çevrelerindeki dünya ile birlikte dönüştürmeyi düşünmez.

İnsanlara aynı görüşün aşılandığı ve dikte edildiği böylesi bir toplumla yeni bir topluma ve yeni bir dünyaya sahip olamazsınız. Eğer insanlar halen şimdi olduğu gibi, yani koşullu, sınırlı ve zoraki şekilde yani aynı şekilde dünyaya yaklaşıyorlarsa, toplumun gerçekten devrimci dönüşümünü gerçekleştiremez ve toplumsal, ekonomik ve siyasi ilişkilerdeki eşitsizlikleri ortadan kaldıramazsınız. Eğer halk kitlelerinin bakış açıları ve dünyaya yaklaşımları, bu sistemde olduğu gibi aynı şekilde kalırsa, dünyayı bilinçli bir şekilde değiştirme görevini nasıl üstlenebilirler? Bu imkansızdır ve bu durum, bahsettiğim toplumun her alanında büyük eşitsizlikleri yeniden üretecektir.

Üçüncü alternatif ise gerçek bir kökten kopuştur. Marx ve Engels, Komünist Manifesto'da, komünist devrimin geleneksel mülkiyet ilişkileri ve geleneksel fikirlerden radikal bir kopuş olduğunu söylediler. Biri olmadan diğeri de mümkün değildir. Bunlar bir şekilde karşılıklı olarak birbirlerini pekiştirirler.

Kadınların temel rolünün çocuk doğurmak olduğu bir topluma sahipseniz, kadınlarla erkekler arasında eşitliğin bulunacağı bir topluma nasıl sahip olacaksınız? Olamazsınız. Ve eğer bu rolü

pekiştiren geleneklere, ahlâka vb. hücum etmez ve bunları ortadan kaldırmazsanız, kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkileri nasıl dönüştürebilirsiniz? Buradaki toplumda ezenle ezilen, sömürenle sömürülen şeklindeki ayrışmalardan kaynaklı köklü eşitsizlikleri nasıl ortadan kaldırabilirsiniz? Kaldıramazsınız.

Dolayısıyla, üçüncü alternatif her alanda gerçek bir kökten kopuş ve kökten farklı bir sentez ortaya koymaktır. Ya da başka bir deyişle, insanların büyük çoğunluğunun içinde yaşamak isteyecekleri bir toplum ve dünyadır. İnsanların bir sonraki yemeklerini nereden temin edecekleri konusunda endişelenmek zorunda kalmayacakları, hasta olduklarında kendilerine ödeme yapamadıkları için sağlık hizmeti verilemeyeceğinin söylenmeyeceği, gerçekten içinde faaliyet yürütecekleri, tartışacakları, gittikçe artan bir şekilde kendi alanlarını toplumun bütün farklı kesimlerini oluşturan alanlardan biri yapacakları bir toplum ve dünya...

Bu tür bir topluma ve bu tür bir dünyaya ulaşmak çok derin bir meydan okumayı gerektirir. Ekonomide mülkiyetin şeklini değiştirerek bu temelde insanların sosyal refahının sağlanacağını sanmaktan çok daha derin bir şeydir; halk kitleleri için bununla ilgilenecek insanların bulunsa da bilimin tüm alanları, sanatlar, felsefe ve geri kalan her şey temelde çok az kişinin alanıdır, ve siyasi karar alma süreci birkaç kişinin alanında kalmaya devam etmektedir.

Bunun ötesine gerçekten sıçramak, Rus devriminden başlattığımız (çok kısa ömürlü ve sınırlı olan Paris Komünü'nün tecrübesini saymıyorum) ve Çin devrimi ve özellikle de Kültür Devrimi ile en üst noktasına ulaşan -ancak geçici olarak geriye itildiğimiz- muazzam ve tarihi önemde bir mücadeledir.

Bu yüzden, tüm bu deneyimlerin derin bir özetine dayanarak ileriye doğru bir sıçrama daha gerçekleştirmemiz gerekiyor. Geçmişin en iyi yönlerini alarak ancak bunun da ötesine geçerek ve gelecekte daha iyisini yapmak için yüzleşmemiz ve geliştirmemiz gereken bazı çok gerçek ve sıkıntılı problemlerimiz bulunuyor.

Şimdi bu bağlamda totaliterlik hakkında birkaç şey söylemek istiyorum. Burada bir ilave olarak, Stalin'in, Lenin'in ya da Mao'nun ruh haline yönelik sayısız kitabın okunabilmesini oldukça ilginç buluyorum - "Bu insanların dengesiz zihinlerinden geçen neydi de tüm dünyayı kendi delirmiş imajları üzerinden yeniden kurmaya yöneldiler, ve bazı büyük ahlaki iyilikler için insanlığa

müdahale edip felaket getirdiler?” [kahkahalar] Bu şekilde kaç kitap gördüğümü inanın bilmiyorum. Fakat daha önce hiç -belki de biraz vardır fakat ben hiç görmedim- Thomas Jefferson’un veya George Washington’un dengesiz zihinleriyle [kahkahalar] ilgili şöyle diyen bir çalışma görmedim: “Bir insan nasıl olur da, *‘yalnızca genel olarak insanlığa değil, aynı zamanda efendisi olduğum diğer insanlara da fayda sağlıyorum’* diyebilen kendi aklına inanmaya başlar? [kahkahalar] Burada ne derinlikte bir ruhsal dengesizlik mevcuttur? [kahkahalar] Başka insanlara sahip olmaktan daha totaliter bir şey ne olabilir?”

Ya da çok sayıda çocuk da dahil olmak üzere milyonlarca insanı öldüren Lyndon Johnson veya Ronald Reagan’ın zihinlerindeki dengesizliğin derinliği üzerine yapılan çalışmalara ne dersiniz? “Çocukluklarında veya yaşamlarında bir yerde bir şeyler yanlış gitmiş olmalı? [kahkahalar] Tepedeki parlayan şehir adına ya da her neyse [gülüşmeler], binlerce ve milyonlarca masum insanı katletme hakkı ve yükümlülüğüne sahip olduklarına inanmaları için bu kişiler hangi dengesizce fikirleri bir şekilde içselleştirdiler? ”

Böylesi çalışmaları hiç görmedim. New York Times Kitap İnceleme bölümünde onlar hakkında bir şey de okumadım. [Kahkahalar]

Yine de, ideologlar ve emperyalistler tarafından yönlendirilen “entelektüel kamp takipçileri” tarafından totaliterlik hakkında ortaya atılan bazı gerçek soruların ele alınması gerekir. Özellikle, totaliter olarak adlandırdıkları gerçekte proletarya diktatörlüğü olan bir toplumda, toplumda yer alabilmek için öncelikle herkesin dile getirmek durumunda olduğu resmi bir ideolojinin varlığından söz ederler. Ve bu topluma ayak uydurmak ve başlarını belaya sokmamak için herkesin benimsemesi gereken resmi bir politika vardır. Peki buna ne diyeceksiniz?

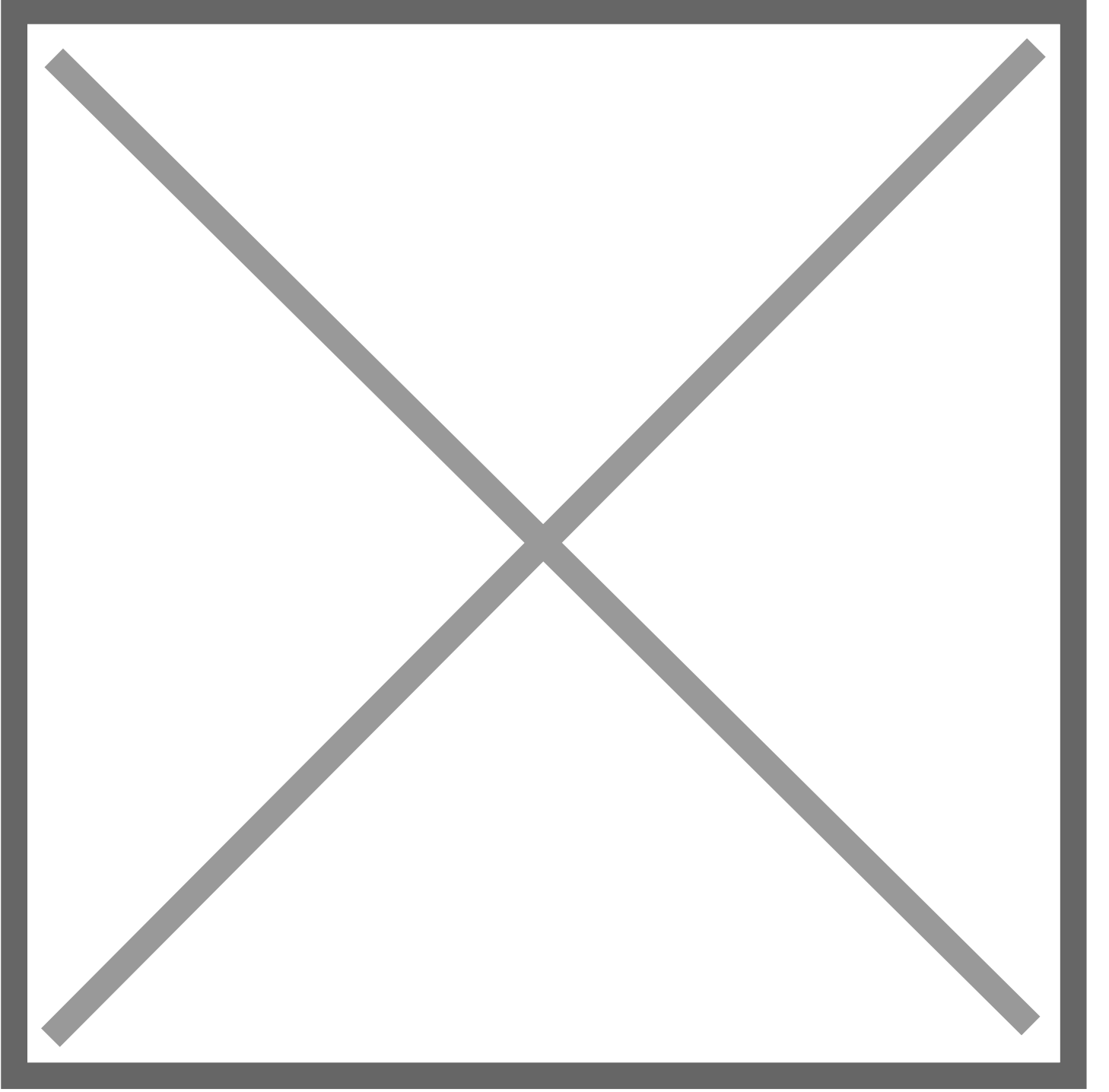
Bu temel olarak, sosyalist toplumlarda neler olup bittiğinin çarpıtılmış bir şeklidir: Öncelikle bu devrimler niçin gerekliydi, neyi başarmak ve üstesinden gelmek istediler ve bunu nasıl yapmaya çalıştılar. Gerçek şu ki, kapitalist toplumda (ve kesin olarak feodal toplumda) büyük halk kitlelerinin, resmi politikaya, devletin işleyişine ve toplumun yönünü fiilen etkileyecek meselelere gerçekten etkin bir şekilde dahil olmaları yasaklanmıştır. Ve bu kitleler kendilerini kısıtlayan -onları cesaretsiz kılan ve aktif olarak önlerini tıkayan- dünyayı olduğu gibi kavramalarını ve bilinçli olarak değiştirmelerini engelleyen bir bakış açısı, metodoloji ve ideoloji

ile aşılanırlar. Sosyalist devrimlerin değiştirmeye çalıştığı, ekonomide ve toplumsal ilişkilerde köklü değişimler meydana getirmeye çalıştığı Şey de tam olarak budur.

Peki ya herkesin bilmesi gereken bu resmi ideoloji meselesi? Evet, Şu ana kadarki sosyalist toplumların tarihinden ve proletarya diktatörlüğünden bu konuyu özetleyebilecek pek çok Şey olduğunu düşünüyorum.

Parti meselesiyle ilgili olarak, iki Şeyin kesinlikle doğru olduğunu düşünüyorum. Birincisi, bu devrime öncülük etmek ve yeni devlete liderlik etmek için **nc bir partiye ihtiyacınız** olduğudur. İkincisi, bu parti onu birleştiren bir ideolojiye, insanların bilinçli olarak gerçekliği değiştirmelerini sağlayacak ve bunu doğru bir Şekilde yansıtacak bir ideolojiye, yani **komünist ideolojiye** sahip olmalıdır.

Ancak daha geniş anlamda, toplumdaki herkesin bu ideolojiyi benimsemesi zorunlu mu? Hayır değil. Bu ideolojiye ikna olanlar onu benimsemeli ve bunun için mücadele etmelidir. Buna ikna olmayanlar kendi düşüncelerini sylemelidirler. Buna hiç katılmayan kişiler de kendi düşüncelerini sylemelidirler. Ve ortada bir mücadele olmalı. İnsanların hakikate ulaşmaları ve kendi çıkarları doğrultusunda bir Şeyler yapmalarını sağlayacak doğru bir ideolojinin önderlik etmesi gerekiyor, fakat bu durum herkesin bunu savunması gerektiği anlamına da gelmiyor. Bu benim görüşüm. Fakat bu konu biraz daha inceleme yapmaya, araştırmaya ve cebelleşmeye değer bir meseledir.

Vietnam savaşı yıllarında Vietnam halkıyla dayanışma için Çin'in ana meydanda, Tiananmen Meydanı'nda kitlesel gösteriler yapılırdı. Tiananmen Meydanı'nda bir buçuk milyon kişi toplanırdı. Çok etkileyiciydi. Peki, orada bulunan herkesin Vietnam halkının mücadelesini desteklemek için fedakarlıkta bulunmaya gerçekten derinden ikna olduğu düşünüyor musunuz? Ve bu gerçekten Çin halkından gerçek fedakarlık istiyordu. Vietnam halkına yardım yollayabilmek için halk yokluğa katlandığı oluyordu. Vietnam'a pirinç yolluyorlardı. Çin'de

insanların aynı pirinçe ihtiyacı vardı. Herkesin bir örnek ve güçlü bir kararlılığa sahip olduğunu sanıyor musunuz? Ben öyle düşünmüyorum. Şüphesiz ki ileri güçler vardı ve Kültür Devrimi sırasında bu devasa bir güç olmuştu, ama her zaman olduğu gibi bu soruda ve diğer bütün sorunlarda daha ileri, ortada ve daha geri insanlar vardı.

Tabii burada üzerinde düşünülmesi ve kara verilmesi gereken bir soru var. Yanıtlanması da kolay değil. Hangisi daha iyidir: Tiananmen Meydanı'nda buna derinden kararlı iki yüz bin insanın gösterisi mi yoksa bazıları kararlı ama çoğunluğunun kararlılığının derecesi daha az olan iki milyon insanın gösteri yapması mı? Bu zorlu bir sorudur, çünkü bir soyut boşlukta yaşamıyoruz. Öncelikle çevrenizde emperyalistler var. Ve onların medyası var. Bir gösteri çağırırsanız ve "gerçekten gösteriye katılmak isteyenler gelsin" dersiniz ve iki yüz bin kişi gelirse, emperyalistler, "Çin'de iki yüz bin kişi hiçbir şey değil! Yalnız başkent Beijing'de bile bu sayı hiçbir şey değil! Bakın, size söylemiştik, Vietnamlıları gerçekte kimse desteklemiyor, Çin'de bile kimse desteklemiyor." derler.

Tabii bunun somut bir etkisi olur, Bir boşlukta yaşamıyorsunuz. Diğer yandan, şöyle dersiniz, "Tamam, herkes işini bırakacak, her birimdeki herkes katılmak için örgütlenecek ve eğer katılmazsanız çok eleştirileceksiniz" - tabii bunun da sorunları olacaktır. Bu öyle kolayca yanıtlanabilen bir soru değildir ve üzerinde tartışmak gerekir. Bu deneyimi özetlemeli ve daha derinden öğrenmeliyiz. Bazen bir türlü, bir başka zaman öbür türlü yapmak daha iyi olabilir.

Temel olarak güvendiğiniz şey bu konulara kazanılmış insanlardır. Ama, bunun içinde bir ölçüde zorlamanın da rol oynadığını bilirsiniz. Örneğin, biri "Titan'ları Unutma" adlı film üzerine yorumda bulunuyordu. Bilmiyorum bu filmi gördünüz mü? (1970'lerin başında Virginia'da bir lisede siyah ve beyaz gençlerin aynı okulda karma sınıflarda okuması[ÇN] ve lisenin Amerikan futbol takımı üzerineydi) Bu yoldaş orada zorlamanın belirli ölçüde olumlu bir rol oynadığına işaret etmişti. Okullarda siyah-beyaz ayrımı sona ermiş ve karma lise oluşmuştu, ama bunun ardındaki gerçeğe ilgilenmek gerekiyordu. Şimdi okulun amerikan futbol takımı da gerçekten karma bir takım haline getirilmeliydi. Gidip insanlara, "Okulu ve futbol takımını karma hale getirmek konusunda ne düşünüyorsunuz?" diye sorsalardı ne olacağını düşünürsünüz?

Yani, zorlamanın hiç rolü olamaz biçiminde kestirip bırakılmaz, ama o filmde bile yaptıklarının işlerin sınırları içinde bile birçok çelişkiyle başa çıkmaları gerekmişti. Bu çelişkilerle başa çıkamazlarsa yapmak istedikleri iyi iş, kötü bir işe dönüşebilirdi. Ve meselenim daha temelde yatan özü açısından, toplumu devrimci mücadele ile dönüştürmede bu çelişkilerle başa çıkılmazsa ve bunlarla mücadele edecek bilinçli ve gönüllü insanlar ön saflara getirilemezse, başta emperyalistler olmak üzere size karşı olan her şeyin basıncı altında belirli bir süre sonra gerilemeye başlarsınız.

Yani, bu soruların kolay yanıtları yoktur. Herkesin ikrar vermesi gereken resmi ideoloji ve herkesin katılması gereken resmi siyaset sorununu daha derinden ve bütünsellik içinde kavramak için epeyce uğraşmamız gerekir. Proletarya diktatörlüğü altında muhalefet siyasetine izin vermek partimizin vurguladığı ve benim yazılarımda ve konuşmalarımda altını çizdiğim noktadır; izin vermek de yetmez hatta teşvik etmeliyiz, çünkü biz bu süreci düzgün ve düzenli ilerleyen bir süreç olarak değil, yığınların öne çıkardığı ve cebelleşerek çözümlendiği bir çok sorunu içeren, çok kargaşalı, hatta bazen kızıyan ve kaos yaratan bir süreç olarak görüyoruz. Tabii ki bu, dolaysız olarak ya da istemeyerek haddinden fazla 'dizginleri gevşeterek' elden kaçırdığımız için iktidarı burjuvaziye geri teslim de edebiliriz anlamına gelmez; yani toplumu gitmek istediği yöne doğru harekete geçiren ve her geçen gün daha bilinçlenerek ve gönüllü olarak başaracağı yere ilerleyen halkı yönlendirecek bir çekirdeğin kalmadığı bir durum yaratmak kabul edilecek bir şey olamaz. Ama bu, dümdüz ileri giden bir hattaki lokomotif gibi anlaşılmalıdır. Bu süreç, pek çok farklı faktörün eldeki karmaşıktaki yer aldığı, pek çok çelişkilerin üzerinden gelmek için mücadele edildiği, bunlarla başatme üzerine çok sayıda farklı fikrin ortaya sürüldüğü ve bu sorunları çözümünün, giderek daha fazla oranda sürece bilinçle katılan kitlelere dayanan, kargaşalı ve dolambaçlı yollardan ilerleyen bir süreçtir.

Elbette bu söylem kulağa hoş geliyor, ama kolay iş değil bunlar. İktidarı yitirmeden bunu başarmak kolay değildir. Ve iktidarı verecekseniz zaten, tüm bunların bir anlamı kaldımı ki? Yani, üzerinde daha hayli uğraş gerektiren ve daha derinlemesine inceleyip kafa yormamız gereken meselelerdir bunlar- elden gelen en kısa süre zarfında da, çıkarılan dersleri insanların pratiğe uyguladığı bazı yeni proleterya diktatörlüklerinin, sahip olunacak yeni sosyalist devletlerinin bilfiil yaptıklarından da öğrenerek halledilmesi gereken meselelerdir, her ne kadar

bunlarla teori alanında cebelleşmeye devam etmek zorunda olsak.

Belirttiğim gibi sosyalist toplum, halkın toplumun bazı alanlarından tümüyle dışlanmışlığı anlamına gelen farklılıkları ve eşitsizlikleri giderek azaltmaya ve en sonunda ortadan kaldıramaya adım adım ilerlediği, her türlü sorun üzerinde tartıştığı ve mücadelelerle dolu canlı ve hareketli, dinamik bir toplum olacaktır. Ama bu, düz bir hat halinde ileri giden bir süreç değil, aşamalardan geçen, sapak ve dönüşlerden kıvrılarak geçen bir süreçtir. Her aşamada iktidarı elde tutmak ve sosyalist yolda ilerlemek ile bu sürece giderek artan sayıda halk yığınlarını katmak, her aşamada olanaklı olan en üst düzeydeki eşitsizliği aşmak ve bugün aşamadığın sorunları gelecekte aşmaya yönelik bir zıplama için zemini döşemek arasında gayet kızıışmış ve uçlaşmış çelişkiler kaçınılmaz olarak ortaya çıkacaktır.

Bize hodri meydan çeken derin mesele şudur, ki doğru ilke ve yöntemleri geliştirerek ve uygulayarak bu sürecin bir bütün olarak komünizme, komünist bir dünyaya ilerlemesine hizmet edecek şekilde gelişmesi, ki böylelikle sosyalist toplum, gerçekten canlılık dolu ve gayet dinç bir dinamikle kabına sığmayan hareketlilik dolu, bağrında en geniş halk yığınlarının toplumun doğası ve dönüşüm yönü ile ilgi her türden sorunla haşır neşir olduğu, cebelleştiği ve çözümlediği canlı ve kendini yenileyen bir toplum olmasına hizmet edecek şekilde bir süreç olarak gelişmesidir; ve tüm bu süreç sayesinde, sadece halk yığınlarının temel çıkar ve gereksinimlerine hizmet edecek biçimde siyasi iktidarın muhafazası sağlanmakla kalmaz, aynı zamanda devlet iktidarının en sonunda tümüyle ortadan kalkmasına ve tüm dünya üzerinde birbirleriyle özgür ilişkiler kuran insanlar topluluğunun doğuşuna doğru ilerleyişimiz gerçekleştirilir. Mao'nun deyimiyle, insanların bilinçli ve gönüllü olarak kendilerini ve nesnel dünyayı dönüştürdüğü komünist dünyaya ilerlenir. Ve bunların hepsi zorlu mücadele ve cebelleşme sürecinden geçerek başarılabilir ve bu asla düzenli, düzgün, tekdüze hat üzerinden bir ilerlemeyle ya da her zaman her konuda fikir birliği yeknesaklığı içinde sağlanamaz.

Yani proletarya diktatörlüğü altında demokrasi, geniş halk yığınları için demokrasi bütün bu boyutları kapsamaludur. Bu basitçe onların bastırılmadan özgür olarak konuşmaya hakkı olması demek değildir - bunu kapsar ve mutlaka kapsamaludur - ama ondan çok daha kapsamlı bir içeriği vardır. Bu, yalnız siyasi olarak örgütlenme, gösteri yapma, eleştirme, herhangi bir anda

resmi siyasete karşı çıkma ve hatta öncü ideolojiye karşı çıkma anlamına gelmekle kalmaz. Bu aynı zamanda, tüm diktatörlüklerin, yani toplumda bir sınıfın diğeri üzerinde ve onun bu yönetimin pekiştirmek için ve onu devirmeye kalkışanlara karşı bir baskı aygıtı, yani silahlı kuvvetler, polis, mahkeme, vb., kullanmasının, gene de kendisinin sönüp gitmesine doğru ilerlemeye yardımcı olacak şekilde yapılması demektir. Tüm bunların sönüp gitmesine doğru ilerleyişe ve buna doğru ilerleyen somut adımları geliştirmeye ve gerçekleştirmeye zorunluyuz - sadece sönüp gitmesi için çabalıyoruz lafını etmek yetmez, bu yönde ilerleyen somut biçimler ve kurumlar geliştirmeliyiz. Ama bunlarla birlikte, demokrasinin sönüp gitmesine de aynı zamanda ilerlemeliyiz.

Doğal olarak bu tartışmaya neden olacak bir tesbittir. Bununla ne demek istiyorum? Anlatmak istediğim, proletarya diktatörlüğünün ilerlemesiyle halk kitleleri için giderek daha az demokrasi olacağı ve nihayet bütünüyle ortan kaldırılacağı değildir! Diktatörlüğün sönüp gitmesi ile birlikte demokrasinin sönüp gitmesiyle anlatmak istediğim bu değildir. Anlatmak istediğimiz özü itibariyle bunun tam tersidir. Anlatmak istediğimiz geliştirilen biçimler ve araçlarla halk yığınları toplumun tüm farklı alanları hakkında karar alınmasına, gayet belirli bir anlamda artık “doğal” olarak katılacak, tartışacak ve en sonunda kararları alacaktır.

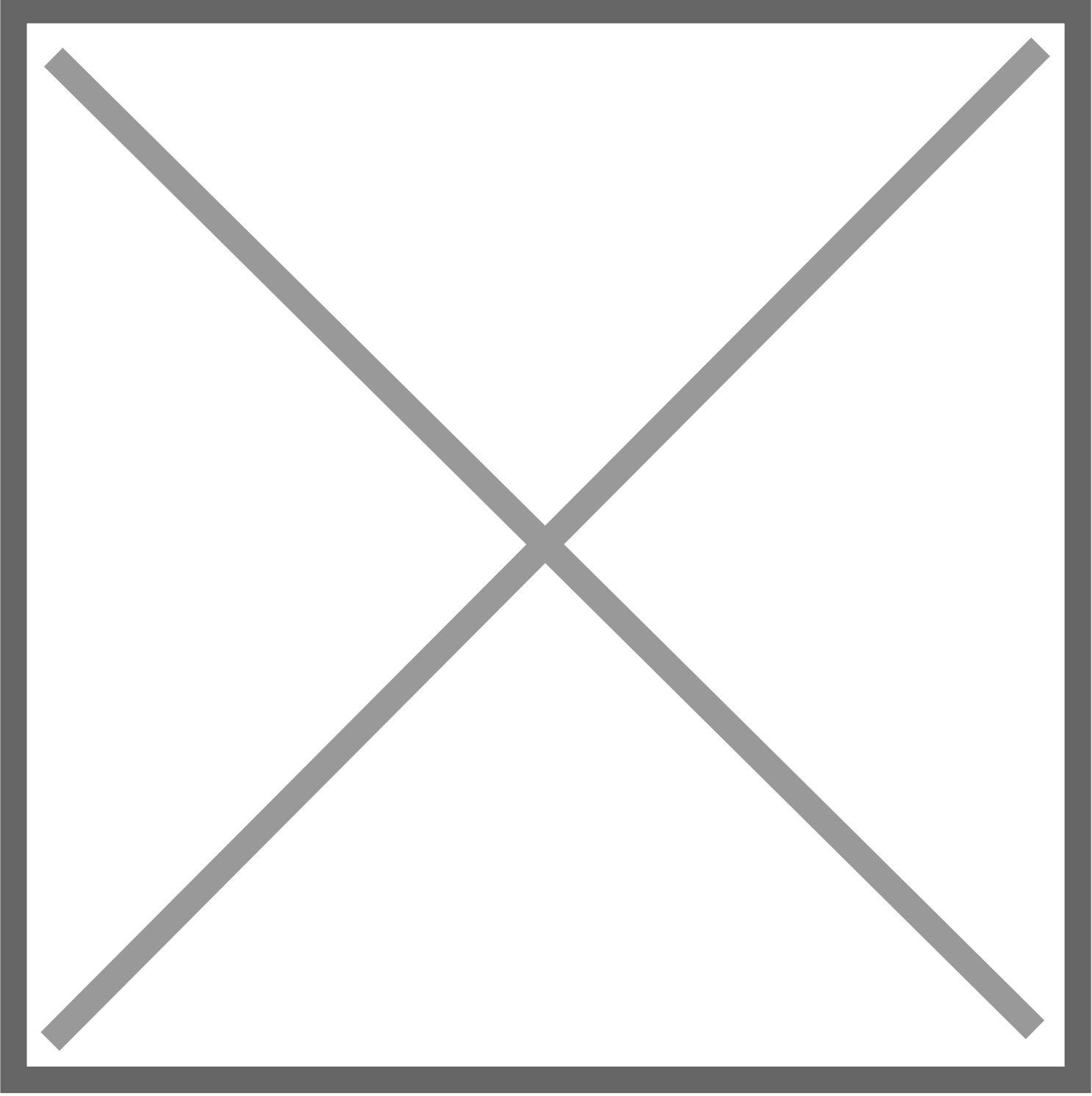
RW'de *İki Büyük Kamburun Üstesinden Gelmek* adlı konuşmamın bazı bölümleri bir seri olarak basılmıştı, orada da belirttiğim gibi bunun anlamı şudur: halkın haklarının korunması ve toplumun bir bölümünün, hatta yine halkın içinden bir başka bölümü tarafından bastırılmaması için gereken kurumlar ve yapılar artık gerekli olmaktan çıkar ve halkın içinde sömürenler ve sömürülenler olmadığı, sömürenler ile sömürülenlerin ortaya çıkmasına yol açan belirgin toplumsal bölünmeler bulunmadığı gerçeğini yansıtan ve bunlara denk düşen yeni yapılar ve kurumlar ortaya çıkar. O noktada toplumun içinde bir grup insanın bir başka grup insana hakimiyet ve baskı kurması sorunu ortadan kalkar. Hem maddi gerçek olarak hem de insanların düşüncesinde artık öyle bir nokta aşılmıştır ve öyle ekonomik, toplumsal koşullar ve onlarla birlikte siyasi yapılar ve kurumlar, öyle bir siyasi süreç yaratılmıştır ki ve öyle bir düşünce ve kültür gelişmiştir ki artık bir insanın ya da toplumdaki bir kişi veya grubun diğerlerini sömürmesi ve baskı altında tutması fikri dahi kabul edilmez, saçma ve olanaksız görülmektedir.

Marx, geleceğin dünyasında, komünizm dünyasında toplumun bir kesiminin toprağa özel mülk olarak sahiplenmesi ve bununla ilgili her türlü olgu, günümüzde nasıl bir insanın başka bir insana sahip olması saçma ve kabul edilmez görülüyorsa o denli saçma ve kabul edilmez gelecektir demişti. Komünizm, öyle bir noktaya ulaşmaktır ki artık toplumun gelişmesinden birkaç kişinin yararlanması ve bunu toplumun genel çıkarı olarak göstermesi düşüncesi öylesine saçma ve kabul edilmez görülecektir. Böylece artık bu tür fikirler kendilerine dinleyici dahi bulamayacaktır. Birisi böyle konuşursa insanlar onun akıl sağlığında nasıl bir sorun olduğunu araştıracaklardır [kahkahalar], hangi kimyasal dengesizlik acaba, onun bu şekilde konuşmasına neden oluyor diye düşüneceklerdir. [kahkahalar]

Şimdi burada dikkatli olmalıyız, çünkü ayrı fikirler ortaya koyan ve kurulu düzenle fikir ayrılığı gösteren insanlar her zaman akıntıya karşı bir mücadele durumundadır. Bu komünist toplumda da geçerli olacaktır. Mao'nun söylediği gibi yeni doğmakta olan gerçekler her zaman azınlığın elinde olur. Bu komünizm altında da geçerli olacaktır. Önemli olan nokta siyasi baskı organlarının olmamasıdır, böylece halkın benimsemediği fikirler öne sürerseniz ya da işlerin nasıl yapılması gerektiği üzerine yeni ve farklı öneriler getirirseniz, halk sizin biraz acayip olduğunuzu düşünebilir, ama siz ne siyasi baskının ne de devletin olmadığı koşullarda bir toplumsal baskının nesnesi haline gelmeyeceksiniz.

Bunun neden yalnız maddi, ekonomi ve toplumsal koşulların değişimini değil, ama aynı zamanda insanların düşüncesinin değişmesini gerektirdiğini görebilirsiniz. Günümüzde var olan ideolojik koşullar altında "herkesten yeteneğine göre, herkese gereksinimi kadar" sloganı bile asla işleyemez. Benim gereksinimlerin nedir - bildiğiniz gibi arabama yeni jantlar lazım. Böyle devam ederseniz, pencere, kapı menteşelerinden havalanıp dört bir yana savrulup dağılır. Bu, insanların gereksinimlerini farklı olarak değerlendirecekleri bir ideolojik dönüşüm gerektirir. Her durumda gereksinimler toplumsal olarak koşullandırılır. Arabanızın yeni jantlara gereksinimi olduğu toplumsal olarak koşullandırılmıştır. Bu, sizin boşlukta, sırf kendi kendinize düşündüğünüz bir şey değildir. Yani, maddi koşulları dönüştürürken, insanların kendi gereksinimleri üzerine düşüncelerini de değiştirirsiniz. Böylece bireyler kendi gereksinimlerini toplumun daha büyük çıkarları ile ilişkili olarak düşünürler ve bireylerin ve birey olmanın rolünü ve gereksinimlerini ortadan kaldırmadan, kendi bireysel gereksinimlerini, toplumun daha büyük

ıkarlarına “doğal olarak” bağımlı ve tabi olarak ele alırlar. Bu bağlı bağına büyük bir ideolojik dönüşümdür. Bu da komünizme ilerlemek için gelişmesi gerekenlerin bir parçasıdır.

John Stuart Mill

şimdi, kısaca değinmek istediğim bu konunun bir başka yönünü, “K. Venu’ya karşı polemikte vurgulanan noktaların ve John Stuart Mill’in ne sürdüğü bazı savların sentezi” olarak

adlandırıyorum. Şimdi, K. Venu'ya karşı polemikte benim temel olarak işaret ettiğim, burjuva demokrasisi olmaz, proletarya diktatörlüğü gerekir görüşüydü. Halkın arasında ayırım yapmadan kitlesel demokrasinin tüm araçlarını uygulamaya çalışırsak, halkın işin başında iktidarı ele geçirmek için aşmak zorunda olduğu güçlüklerin ve yapılan tüm fedakarlıkların ardından, iktidarı burjuvaziye teslim ederiz. Sosyalist toplumda, hala yol gösteren öncü bir partimiz ve önder olan bir ideolojimiz olmalıdır. Katılsalar da, katılmasalar da herkesin bir ideolojiye ikrar vermesinde ısrar etmek istemesek de önderlik eden bir parti ve önderlik eden bir ideolojimiz mutlaka olacaktır. Bu durum, o polemikte benim vurguladığım noktalardan biriydi. John Stuart Mill'in savları ile doğru bir biçimde birleştirilmesi, sentez yapılması gerektiğini söylerken atıf yaptığım Mill'in bir konuda tartışmak isteyen herkes bunun olanağını buluncaya kadar hiçbir fikir bastırılmak ne kelime, yok bile sayılmamalı savıdır. O daha da ileri giderek şunu belirtir: Bir fikri, ona karşı çıkanların belirlediği biçimde duymak yeterli değildir; o fikri, onun ateşli savunucusu olanların ortaya koyduğu biçimiyle dinlemek gerekir. Bunu "*Demokrasi: Neden Daha İyisini Yapamayalım ki?*" adlı kitabında işledim.

Tabii daha önce söylediğim gibi doğal olarak onun önerdiği şey asla kelimenin tam anlamıyla uygulamaya konulamaz. Ne kadar tartışılmış olursa olsun bir fikir, üzerine bir tartışma daha talebedecek birisi her zaman çıkar. [kahkahalar] En azından şimdilik olmak üzere tartışmayı durdurmak gereken bir an gelir. Bunun altında yatan maddi nedenler vardır ve aynı zamanda siyasi nedenler de vardır. Belirli noktalarda mutlaka karar alınmalıdır. Sonu gelmez biçimde tartışamazsınız ve kimsenin kabul etmediği bir bakış açısı üzerine tartışma yürütmek isteyen biri olup olmadığını görmek üzere araştırma yapamazsınız.

Yine de Mill'in bu savla, yani söz konusu tavırları onlara muhalefet edenlerin karakterize ettiği biçimiyle duymak yetmez, bu tavırları onun ateşli taraftarlarının savunmasını dinlemek lazımdır savıyla işaret ettiği önemli bir nokta vardır. Bence bu proletarya diktatörlüğü ve halk yığınlarını tarafından toplumu yönetme ve dönüştürmesi meselelerinde düşündüklerimiz içine katmamız gereken bir hususa değinen bir noktadır. Ve bu fikir ayrılıklarına hoşgörü ile bakmak yetmez, onları teşvik etmek gerekir görüşüyle paraleldir: İnsanların pek çok farklı fikirleri araştırıp incelemesine izin vermek zorundayız ve çok farklı fikrin taraftarlarını dinlememiz gerekir - ama bunu ipleri elden kaçırmadan, iktidarı kaptırmadan, proletarya diktatörlüğünün altını oymadan

ve onu yıkmadan yapmalıyız. Ve bu, bir kez daha, çok karmaşık ve yakıcı bir çelişkidir.

Bunu doğru ele almak için benim çok önemli olduğunu düşündüğüm birkaç ilke vardır. Bunlardan biri kısa bir süre önce bir konuşmamızda bir söz sanatçısı ve şair tarafından bana söylendi. Ona sosyalist toplumu nasıl gördüğümü ve burada size aktardığım iktidarı nasıl elimizde tutabiliriz ve işleri komünizme doğru nasıl ilerletebiliriz konularındaki düşüncelerimi aktardım. Öte yandan sanat dallarında çok sayıda deneysel çalışmaya gerek olduğunu, bilimlerde ve tüm farklı alanlarda çok sayıda eleştirel düşüncenin olması gerektiğini ve insanların keyfine göre davranmasına izin vermezken onları yaptıkları işin her aşamasında denetleme gereği olmadığı konularındaki düşüncelerimi anlattım. Ve ona şunu sordum: Her adımında omzunun üzerinden bakan bir parti kadrosu neler yazdığını incelerken şiir yazabilir misin? “Asla” diye yanıtladı.

Sonra, biraz tartışmanın ardından bana çok uygun gelen bir açılım dile getirdi. Dedi ki, “Bana sanki ‘esnekliği olan sağlam bir çekirdek’ten bahsediyorsun gibi geliyor.” Ben de ona, “Evet, bu açılımla iyi bir şey yakaladın.” dedim, çünkü bu tam da benim dile getirmek istediğim şeydi - yani, stratejik hedefleri, komünizm için mücadelenin amaçları ve süreçlerini tam olarak kavramış, onlara tutkun sağlam bir çekirdek. Bunları yitirirsen, şu ya da bu biçimde her şeyi kapitalistlere geri verirsin ve bunun içerdiği tüm vahşete kapıyı açarsın. Aynı zamanda, çok miktarda farklılığa ve farklı yönlere koşuşturan insanlara imkan ve mekan vermezsen, yalnız sana karşı muazzam bir hoşnutsuzluğun birikmesine yol açmakla kalmazsın, aynı zamanda realiteyi dönüştürme yeteneğinin ve en önemli doğruların içinden doğabileceği zenginlik ve derinlik sahibi bir süreçten de kendini mahrum etmiş olursun.

Yani bu, daha iyi çözümlmeyi öğrenmemiz gereken çok zorlu bir çelişkinin bir başka dışı vurumudur. Mao’nun bu konuda bazı güzel fikirleri vardı ve partinin bunları uygulamaya koyması için çok mücadele etti. Mao bu sorunla çok uğraştı, ama ancak bu kadar ilerleyebildi. Kendisinin işaret ettiği gibi insan yaşamı sınırlıdır. O ancak bu kadar ilerleyebildi, sonra öldü ve Çin’de olduğunu bildiğimiz şeyler oldu. Ve insanlar - özellikle de toplumu yöneten insanlar - artık bu çelişkiyi çözmekle uğraşmayı kendilerine dert etmiyor.

Yani bunu kavramalı ve daha ileri giderek bir sonraki sefer daha iyi yapmayı öğrenmeliyiz. Ve bunun gerçekleşmesi için devrimci sürecin tümü ile boğuşanların ya da bu fikre kazanılmışların bu soruları şimdiden önlerine koymaları ve bu sorunların çözülmesi için geniş ve daha da geniş halk yığınlarından oluşan saflarla birlikte sorunların üzerine gitmeye kendilerini hazırlamalıdır. Böylece, bu sorunlarla teori alanında boğuşmaya devam ederken, iktidarı şurada ya da burada aldığımız zaman bu sorunlara çözüm getirmede pratik anlamda da yeteneğimizi ilerletmiş olabiliriz.

“Hayli esnekliği olan sağlam çekirdek” ilkesiyle uyumu olan bir başka çok önemli ilke ve yöntem vardır. Ben bunu şöyle karakterize ediyorum: Bir yanda dizginleri gerçekten sıkı tutmak, bu konuya çok ayrıntılı dikkat göstermek gereken zaman ve koşullar ile öte yanda bunun zorunlu olmadığı ve gerçekte böyle yapmamanın daha iyi olduğu zaman ve koşullar arasındaki farkı ayırt edebilme yeteneğine sahip olmak. Bu konuda düşünürseniz, bu çelişki tüm farklı şeylere bütün farklı düzeylerde uygulanabilir. Ele aldığınız her konunun her zaman öyle bir yönü vardır ki, onun ayrıntılarına yoğun dikkat göstermezseniz ve hatta belirli yollarla “bu iş ancak böyle yapılabilir” diye ısrar etmezseniz, bütün iş dağılır ve yok olur gider. Ve yine işin öyle yönleri vardır ki en başta ona aşırı dikkat göstermeye çalışsanız ve “böyle yapılır” da ısrarlı olsanız bile bunu gerçekleştiremezsiniz. Bu ısrarı ne kadar sürdürebilirdeniz, işi de o kadar bozarsınız.

...

Yani bir düzeyde işin böyle yapılmasında ısrarlı olursunuz - örneğin, şimdi o nokta değil de bu noktanın gündeme alınması - ancak bir başka düzeyde buna bağlı olarak çok sayıda farklı şeyin ortaya çıkmasına izin verirsiniz. Ve bunu yapmazsanız, belirli bazı insanları boğmakla kalmaz, aynı zamanda size içinden bir sentez çıkaracağınız ve en doğruyu bulacağınız zenginliği getirecek süreci boğmuş olursunuz.

Ve yaşamda karşılaştıklarınızdan çok örnek bulabilirsiniz, Bir konu üzerinde düşünürseniz, “bunun böyle yapılması lazım ve bu konuda çok hassas olmamız gerek” demeniz gereken şeyler olduğunu ve aynı süreçte bunu yapmak zorunda olmadığınızı, tersine bunu yapmamanız gereken şeyler olduğunu da kavrarınız.

Bu özellikle fikirlerle çalışma alanının tümü için geçerlidir. Toplumda bir konuda çok tartışma olacaksa, bu konuda öncü içinde de tartışma yapılmalıdır. Öncü ile yığınlar arasında fark olması ve bu farkların ortadan kalkmaması gerekmektedir - bilinçli öncünün parçası olan insanlar konuları farklı yollarla tartışırlar ve onların sorunları tartışmak için farklı yapıları vardır - ancak bunu mutlaklaştırırsanız ve bu anlamda parti ile yığınlar arasına bir duvar çekerseniz, aradığınız canlılığı bulamazsınız.

Yani, parti içinde bile hangi konularda mutlak olarak sağlam bir birlik gerektiğini belirlemeniz gerekir. Başka bir deyişle bu "sağlam çekirdek" nerede gereklidir ve nerede, çok sayıda farklılık ve çeşitliliğin olabileceği; bu konuda ayak direyip şu ya da bu yolu izlemeliyiz dememeniz gerekmektedir. Her sinemaya gittiğinizde, film konusunda birleşik bir çizginiz olması gerekmez. [kahkahalar] Bunda ısrarlı olursanız işler giderek aşırı sıkıcı hale gelir ve doğal olarak çok daha ciddi sorunlar doğar.

Bilim dünyasına baktığınızda, bir konuyla derinden ilgili insanlar arasında her an çözülmemiş çok sayıda soru vardır. Bunun içine dalmaya - Mao'dan bir benzetme kullanırsak - atınızdan inip, neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda fermanlar vermeye ne gerek vardır? Bu çok zararlı olur.

Bir parti içinde, değindiğim canlı türden bir sürece gereksinim vardır - "sağlam çekirdek" kesinlikle gerekli olduğu zaman bile bu böyledir. "Esneklik" gereksinimi bu sert çekirdek üzerinde yükselir. Sağlam çekirdek temeldir ve zorunludur, ancak esneklik yoksa, o temel üzerinde tartışma ve çeşitlilik yoksa, kurursunuz ve her şeyi yitirirsiniz.

Yani sağlam çekirdekten vazgeçemeyiz. Gerçekten ısrarlı olmamız gereken şeyler vardır. Bunu düşünün. Bir başka şairle bir tartışma yapıyordum ve şair gerçekten fikirleri bastırmamak gerektiğini öne sürüyordu ve sizin bazı şeylerin yanlış olduğunu, halkın bunları öğrenmemesi gerektiğini düşünmenizi eleştiriyordu. Ben dedim ki: "Peki, bu iyi bir ilke ve önemli ölçüde uygulamaya konması gerekiyor, ancak bunu mutlaklaştıramazsın." Bir örnek verdim: Yeni bir toplum inşa etmeye çalıştığınızı ve sokakta yürürken her köşede bir kadının ırzına geçilmesinin ve siyahların linç edilmesinin resimlerinin asılı olduğunu düşünün. Bu görüntüler her köşede insanların üzerine çökerken yeni bir toplum inşa edebileceğinizi düşünebiliyor musunuz? Bazı

şeyler vardır ki ayak diremeniz ve *“Buna izin verilemez, çünkü izin verilirse halk kitleleri yönelimlerini ve moral gücünü yitirir, gericiler cesaretlenir.”* demeniz gerekir. Dediğim gibi bu kolay ya da basit bir iş değildir, ama asla izin veremeyeceğiniz bazı şeyler vardır.

Ama serbest bırakabileceğiniz ve bırakmanız gereken çok şey vardır. Örneğin, erkek üstünlüğünü ve beyazların üstünlüğünü nasıl kökten söküp atabiliriz? Bu konuda en geniş tartışmayı serbest bırakabilirsiniz ve en geniş tartışmayı serbest bırakmalısınız - çok farklı şeyler üzerine çok eleştiri ve tartışma. Burada yine bir sağlam çekirdek ve çok da esneklik var. Ayağınızı diremeniz, evet ya da hayır demeniz - bu yolla yapılır ve bu yolla yapılmaz demeniz gereken şeyler vardır.

Ama yine, *“sizin”* gereksinimleriniz sürekli genişlemektedir. Hala verili bir anda öncü çekirdek yol göstermelidir. O, sağlam çekirdek temelinde olanaklı en geniş esnekliği doğru birleştirmek zorundadır. Genişleyen bir çekirdek olmasına karşın verili bir anda o, dizginleri kısmak ve bazı şeylere yoğun ve ayrıntılı ilgi göstermek zorundadır; başka koşullarda, zamanlarda, ortamlarda bunu yapmak gerekli değildir ve aslında yapmamak daha iyidir.

Şimdi, bizi hakim sınıfa görelilik olarak ele alarak bu konuda düşünmek ilginç olacaktır. Şu anda ABD egemen sınıfında bir grup insan, yüzünü gizlemeye gerek bile duymayan utanmaz bir grup gerici sağlam çekirdeği oluşturmaktadır. Onlar sürekli olarak rölativizme (göreceliğe) saldırmaktalar. Aslında bu ilginçtir - bunların çoğu, Bush'un çevresindekiler ve dinci köktencilikçi savunanlar - aynı zamanda bazı anlamlarda post-modernizmi de savunmaktadır. Çünkü onlar, belirli bir noktaya kadar ve belirli bir tür rölativizmden hoşlanırlar. Bilime karşı yöneldiği zaman ondan hoşlanırlar. [kahkahalar] Bilimin, esas olarak doğru ya da yanlış olmayan, ama sırf kendi *“paradigma”*sını dışavuran *“bir başka anlatı”* olduğunu öne sürdüğü zaman ondan hoşlanırlar. Çünkü bilimin gerçeğe yöneldiği fikrini yere çalma temelinde insan ve evrenin bir Yaratan'ı vardır gibi zırva pisliği göklere çıkarabilirler.

Ama genel olarak bu adamlar rölativizmden nefret ederler. Ve onlar mutlakların propagandasından yanadır. Yani onların mutlakçı bir sağlam çekirdeği vardır, bu adamlar - kısa yoldan söylersek - Bush'un çevresinde toplanmış adamlar ve özellikle Hıristiyan Faşist dediğimiz grubun parçası olanlar, egemen sınıfın güçlü kesimlerinden destek almaktadırlar ve

bu kesimden güçlü temsilcileri vardır.

Bu nedenle çok fazla esnekliğe gerek duymazlar. Burjuvazinin daha fazla esnekliğe eğilim gösteren kesimi, burjuvazinin 'liberal' kesimi - ve onların diğer halk kesimleri arasındaki yansımaları - bu mutlakçılığı yanıtlamakta çok beceriksiz kalır. Onların rölatifçiliği bu mutlakçılık karşısında direngen duramaz, çünkü bu rölatifçiliğin bir merkezi, bir sağlam çekirdeği yoktur. Yani, bu gücün, bu daha faşist eğilimli gücün çekirdek varsayımlarını yanıtlayan bir merkezleri ya da sağlam çekirdekleri yoktur. Yani "liberaller" sürekli olarak alanı bu daha faşist eğilimli güce terk etmektedir, çünkü özgürlükçülük onlarla aynı varsayımlara dayanmaktadır ve farklılıklarının üzerinde duracağı sağlam bir zemin bulamamaktadır. Bu kötü niyetli insanlar karşısında iyi insanlar olmak istemektedirler, ama karşılarındakiler "seni daha iyi yemek için"[ÇN] yönelimindedir. Başka deyişle, daha faşist olan tipler liberallerin kedilerine hoşgörü göstermesine izin verir. Ama sorun şudur ki, bu tür güçlerle böyle hoşgörüyle başa çıkılamaz. Bu gibi konuları yeni özgürlükçü radyo istasyonu ("Air America") ve benzerlerinde duymak ilginçtir - bunlar birer boş fişektir. Çünkü gerçek bir yanıtları yoktur.

Bizim ise yanıtımız vardır. Ama bizim yanıtımız, dış görünüşle onların tam tersi (aynadaki yansıması) mutlak bir sağlam çekirdek olamaz. Yanıtımız, esnekliği olan sağlam bir çekirdek olmalıdır ve halk yığınları arasında artan sayıdaki kişinin bilinçli girişim gücünü ve gerçek çıkarlarını giderek artan ölçüde ön saflara getirebilmelidir.

...

Şimdi, Marx sosyalist devrimin hedefleri üzerine ünlü bir anlatım yaptı; bu açıklamayı Çin'deki Maoistler ve Partimiz bazen kısaca "Dört Bütünler" diye adlandırır. Marx proletarya diktatörlüğü şunlar için zorunlu geçiştir demişti -umarım doğru hatırlarım- genel olarak sınıf ayrımlarını ya da bütün sınıf ayrımların ortadan kaldırmak; bu sınıf ayrımlarının üzerinde yükseldiği bütün üretim ilişkilerini ortadan kaldırmak; bu üretim ilişkilerine denk gelen bütün toplumsal ilişkileri ortadan kaldırmak; ve bu toplumsal ilişkilere denk gelen bütün düşüncelerde devrim yapmak. Tabii bu çok yoğun ve aynı zamanda çok da karmaşık bir anlatımdır. Bu anlatımda yoğunlaşmış bir materyalizm ve diyalektik mevcuttur. Açıktır ki bu konuda çok uzun süre konuşabiliriz, ama burada buna zamanımız yok. Ama bunun üzerine birkaç şey söylemek istiyorum.

Birincisi, burada materyalizmi görebilirsiniz. Yalnız sınıf farklarının ya da sınıf ayrımlarının ortadan kaldırılmasından konuşmuyor, hemen ardından sınıf ayrımlarının altında yatan şeyler hakkında konuşmaya başlıyor. Bunun köklerini, hemen toplumdaki en temel şeyin, tam adıyla üretim sisteminin ve ekonomin içinden geçerek işlediği üretim ilişkilerinin içine yerleştiriyor. Altta yatan üretim sistemini ve onun üretim ilişkilerini kökten söküp dönüştüremezseniz, toplumdaki baskıcı farklılıkları, toplumdaki eşitsizlikleri, sınıf ayrımlarını ve diğer toplumsal eşitsizlikleri ortadan kaldıramazsınız.

Ama Marx yalnız üretim ilişkilerinden konuşmuyor, aynı zamanda onlara denk gelen toplumsal ilişkilere, örneğin bu sömürücü ve baskıcı üretim ilişkileriyle çok bağlı olan erkekler ve kadınlar arasındaki eşitsiz ve baskıcı ilişkilere, değiniyor. Siyaset alanı ve toplumdaki siyasi iktidar ilişkileri de içinde olmak üzere diğer baskıcı toplumsal ilişkileri düşünebilirsiniz.

Ve Marx bundan sonra nasıl bu toplumsal ilişkilere denk gelen düşüncelerde devrim yapmak gerektiğine değiniyor. (Bu aşağı-yukarı Komünist Manifesto'da değinilen ikinci kökten kopuşa - geleneksel düşüncelerin tümünden kopuşa - denk gelmektedir.) Ve bu yine demokratik aydınlar ile dükkancılar arasındaki ilişkiye benzer. Düşünceler, toplumsal ilişkilere dar, mekanik anlamda denk düşmez. Onlarla son tahlilde, esasını temellerine dek izleme anlamda denk düşerler. Başka deyişle, biri size "ben vallahi kimsenin, gerçek'in ne olduğunu bilebileceğine inanmıyorum" derse, bu agnostisizm (bilinemezlik) kapitalizmin üretim ilişkileri ve toplumsal ilişkileriyle dolaysız, dar ve mekanik anlamda denk düşmez. Bunu dar, mekanik, ekonomist anlamda dönüştürüp şunu söyleyemezsiniz: Tabii, bu kapitalist üretim sistemi gerçeğinin dolaysız bir yansımasıdır. Bu şeylerin meta olarak üretimi ve dağıtımına dayanır ve bunun özgül bir özelliği olarak emek gücüne, çalışma yetisine. İnsanların yaşamlarını sürdürmek için bunu satmaları gerekir. Bunların tümü dolaysız ve mekanik olarak, insan gerçek'in ne olduğunu belirleyemez düşüncesinde kendisini açığa vurmaz. Ama en son anlamda, neyin doğru olduğunu belirleyemeyiz düşüncesi, toplumsal ilişkilerin, siyasi ilişkilerin, ideolojik ve kültürel ilişkilerin ve dışavurumların içinde süzülerek geçen sistemin işleyişinden ve temel olarak ekonomik sistemin işleyişinden etkilenir. Yani en sonunda şu konuma gelirsiniz: Doğrunun ne olduğunu gerçekten bilmiyorsan, toplumu gerçekten dönüştüremezsin, bugün var olan tür toplumdaki ötesine gidemezsin. Bu düşünce, kapitalizmin üretim ilişkilerini kutlayan dolaysız ve bilinçli bir anlatım olmasa da o ilişkileri güçlendirmeye hizmet etmektedir. Çünkü her düşüncenin diğer düşünceler kadar iyi olduğunu, doğruyu gerçekten bilemeyeceğini, dünyayı gerçekten kavrayamayacağını, gerçekliğin en önemli yönlerinin özünü gerçekten anlayamayacağını ve onları değiştiremeyeceğini ve bu nedenle "elinde olanla" yetinmek zorunda olduğunu öne sürmektedir.

Yani bunun kapitalist üretim ilişkilerini incelemiş birinin dolaysız anlatımı olması ve bunları güçlendirmek için yaptığı bir açıklama olması gerekmez. Ancak bu düşünce, toplumun, toplumdaki hakim güçlerin, farklı kurumları, ilişkileri ve dışavurumları içinden süzülerek insanların zihinlerinde yansımaktadır. Bu, kapitalizmin toplumsal ve üretim ilişkilerini, sınıf ilişkilerini de içine alan çok büyük bir maddi gerçek yığınının, tüm bunları gerçekten anlayabileceğini ve değiştirebileceğini reddeden bir agnostisizm biçiminde insanın zihnine

yansımasıdır. Ve bu nedenle hakim sınıfın birçok yolla öne çıkardığı bir düşüncedir.

Bu dört bütünlerin birbiriyle bağlantılarını görebilirsiniz, ama bunları kaba, determinist (belirlemeci), mekanik bir bakışla göremezsiniz. Bunlar çok daha karmaşıktır. Bu, fikirler dünyasına kaba müdahalelerde bulunarak sonuç alınamamasının ek bir nedenidir. Mao buna işaret etmiştir. Fikirler başka şeylere benzemez, onlara kaba davranamazsınız - başka şeylere de kaba davranmanız gerekmez, ama düşüncelere ve fikirler dünyasına kaba müdahalelerden kaçınmak özellikle önemlidir. Fikirler birbirinden ayrılmalı, onlar üzerinde mücadele edilmeli, neyin gerçekten doğru olduğunu belirlemek için elekten geçirilmelidir. Bu, benim en başta söylediklerimle ilişkilidir.

Böylece Marx'ın "4 bütünler" diye adlandırılan açıklamasındaki materyalizmi burada görebilirsiniz. **Bütün sınıf ayrımları, bütün üretim ilişkileri, bütün toplumsal ilişkiler, bütün düşünceler.** Dört bütünleri oluşturan bunlardır. Ve burada aynı zamanda onun değindiği bu farklı şeyler arasındaki diyalektik karşılıklı etkileşimli ilişkiyi de görebilirsiniz. Bu, burjuva hakkın dar ufkunun ötesine geçiş, her şeyin en sonunda kapitalizmin üretim ilişkilerine geri indirildiği bütün bir çağın ilerisine gitme sürecinin karmaşıklıklarını anlatmanın bir başka yoludur.